

Sivustaseuraajasta osallistujaksi - Kirjallisuus- katsaus miesten isyyskokemuksista ja tuentar- peista sekä terveydenhoitajan tukemiskeinoista

Martikainen, Leena

Olaste, Sini

Raski, Laura

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Sivustaseuraajasta osallistujaksi - Kirjallisuuskatsaus
miesten isyyskokemuksista ja tuentarpeista sekä terveydenhoitajan tukemiskeinoista

Leena Martikainen
Sini Olaste
Laura Raski
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2012

Leena Martikainen, Sini Olaste ja Laura Raski

**Sivustaseuraajasta osallistujaksi - Kirjallisuuskatsaus miesten isyyskokemuksista ja tuen-
tarpeista sekä terveydenhoitajan tukemiskeinoista**

Vuosi 2012 Sivumäärä 68

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ensimmäistä lastaan odottavien ja alle 1-vuotiaiden esikoislusten isien tuen- ja tiedontarpeita sekä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajan keinoja tukea isyyttä. Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena 2000-luvulla julkaistujen tutkimusten pohjalta. Aineistoksi valikoitui 23 tutkimusta, tieteellistä artikkelia ja hoitotieteellistä julkaisua tai selvitystä. Tutkimusten tulosten pohjalta selvitettiin, minkälaisia kokemuksia miehillä on raskausajasta ja ensimmäisestä vuodesta esikoislapsen isänä. Aineiston avulla selvitettiin myös, miten neuvolan terveydenhoitajan on mahdollista tukea miehiä isäksi kasvun ja varhaisen isyyden aikana.

Opinnäytetyö liittyi Vantaan kaupungin Vantaalaisen hyvä mieli-hankkeeseen, joka on Kaste-ohjelman rahoittama mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämishanke. Kehittämishanke toteutetaan vuosina 2010-2012 ja se on osa koko Etelä-Suomessa toteutettavaa Mielen avainhankekokonaisuutta. Opinnäytetyön kannalta Vantaalaisen hyvä mieli-hankkeen keskeisimpiä tavoitteita ovat matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen, asiakkaan aseman vahvistaminen sekä asenteiden muuttaminen myönteisemmäksi.

Miesten yleisen kokemuksen mukaan äiti on nostettu yhteiskunnassamme ensisijaiseksi vanhemmaksi, ja isyyttä usein joko vähätellään tai sitä ei nähdä lainkaan. Isyys nähdään usein liikaa äitiyden kautta neuvolassa sekä perhevalmennuksessa. Useilla isillä on kokemuksia ulkopuolisuudesta ja osa kokee osallistumisensa neuvolakäynneille ei-toivotuksi. Vaikka 2000-luvulla on toteutettu useita hankkeita, joilla on pyritty korostamaan isän tärkeyttä ja vahvistamaan isän roolia, kokevat miehet yleisesti, ettei äitiysneuvolassa saa riittävästi tukea.

Miehet kokevat puolison raskauden lähes aina positiivisena asiana. Neuvolapalveluja pidetään tärkeinä isyyden valmistutumisen aikana ja terveydenhoitajalla on tärkeä rooli isien tukemisessa myös lapsen syntymän jälkeen. Odotusaikana terveydenhoitajalta kaivataan tukea esimerkiksi isäksi kasvuun, parisuhteen muutoksiin sekä kokemusten läpikäymiseen. Tietoa toivotaan sikiön kasvusta ja kehityksestä, vauvan terveydestä ja hoidosta sekä synnytyksen kuluista ja isän roolista synnytyksessä. Esikoisen syntymän jälkeen tukea tarvitaan vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Monelle miehelle isyyden alkua on haastavaa, mutta ihanaa aikaa. Tietoa toivotaan vauvan kasvusta ja kehityksestä sekä käsittelystä ja hoidosta.

Terveydenhoitaja voi tukea isyyttä antamalla tiedollista, emotionaalista, arvioivaa ja käytännön tukea. Terveydenhoitajan on tärkeää huomioida isä tasavertaisena vanhempana, ymmärtää heidän tunteitaan ja tarpeitaan sekä saada isät tuntemaan itsensä tervetulleiksi neuvolaan. Useat terveydenhoitajat kokevat, etteivät heidän valmiutensa isien tukemiseen ole täysin riittävät. Myös isien heikko tavoitettavuus ja motivoimisen vaikeus koetaan ongelmaksi.

Tulevaisuudessa tutkimuskohteet voisivat liittyä esimerkiksi äitien näkemyksiin vanhempien muuttuvista rooleista perheissä. Terveydenhoitajien lisäkoulutuksen tarvetta, asennetta ja kokemuksia isyyden tukemisesta voisi myös tutkia. Neuvolassa käytettävien isyyttä tukevien työmuotojen ja menetelmien hyödyllisyyttä voisi tutkia ja kehittää.

Asiasanat: isyyden tukeminen, isyys, isä, lastenneuvola, terveydenhoitaja, äitiysneuvola.

Leena Martikainen, Sini Olaste ja Laura Raski

From bystander to participant - Literature review of men's experiences of being a father and their needs of support as well as the role of a public health nurse supporting fatherhood

Year	2012	Pages	68
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to examine what kind of support and information needs first time fathers have during the pregnancy and the first year as a father. The purpose was also to find out how a public health nurse can support fatherhood in maternity and child health clinics. The thesis was carried out by using a literature survey based on studies that have been published during the 2000s. The material for the thesis consisted of 23 research papers, scientific articles as well as caring science publications and reports. Based on the results of the studies the author of the thesis studied the experiences that men have during the pregnancy and the first year as first-time fathers. It was also examined how a public health nurse could support men while becoming fathers and in early fatherhood.

The thesis was part of a project called Vantaalaisen hyvä mieli. The organizer of the project is the city of Vantaa. The project is funded by Kaste program which is a development project of the mental health and substance abuse services. The development project is carried out in 2010-2012 and it is part of wider project called Mielen avain. Regarding this thesis the main aims of the Vantaalaisen hyvä mieli project are to develop low-threshold services, strengthen the client's status and improve the attitudes.

According to the men's experiences mothers are perceived as primary caregivers in our society. Fatherhood is often either underrated or not seen at all. Fatherhood is often seen by motherhood in maternity, child health and family coaching clinics. Many men have experiences of being outsider and some feel that they are not welcome to maternity and child health clinics. In 2000s there have been many projects that have tried to emphasize and strengthen of the role of the father. Despite of that many men still think that they do not get enough support from maternity clinic.

Men experience that their partner's pregnancy is almost always a positive matter. Clinic service is seen as important in preparing for fatherhood and a public health nurse plays an important role in supporting fathers after the baby is born. During the pregnancy fathers need support to the growth of being a father, changes in relationship and going through the experiences. Information is wished of the growth and development of the fetus, the health and care of the baby, the progress of the delivery and the father's role in the labour. After the birth of the first-born support in parenthood and relationship is needed. The beginning of being a father is challenging but also wonderful time for many men. Men would like to have information of the growth, development, care and handling of the child.

A public health nurse can support fatherhood by giving information and emotional evaluative and practical support. It is important to notice father as an equal parent, understand their feelings and needs and make fathers feel welcome in maternity and child health clinics. Many public health nurses feel that they have inadequate ability to support fathers. The difficulty of reaching and motivating fathers is seen as a problem.

In the future the studies could focus on for instance to the mothers' views of the changing roles of parents in the family. The public health nurses' needs of more education, attitudes and experiences of supporting fatherhood could also be explored. Also the utility of working

forms and methods used in maternity and child health clinics could be explored and improved.

Keywords: supporting fatherhood, fatherhood, father, child health clinic, public health nurse, maternity clinic

Sisällys

1	Opinnäytetyön tausta	7
2	Isyys	8
2.1	Isyyden määrittely	8
2.2	Isän ja isyyden merkitys	9
2.3	Isien toissijaisuus ja ulkopuolisuuden kokemukset	12
2.4	Isyyden muutokset	14
2.5	Isäksi kasvu	15
3	Yhteiskunnan tarjoama tuki isille.....	17
3.1	Neuvolatoiminta.....	17
3.2	Isyysvapaat	19
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	20
5	Opinnäytetyön toteutus	21
5.1	Aineiston valinta	22
5.2	Aineistoanalyysi	25
6	Opinnäytetyön tulokset.....	25
6.1	Isien kokemuksia ennen esikoisen syntymää	25
6.2	Terveydenhoitaja isyyden tukijana äitiysneuvolassa	32
6.3	Isien kokemuksia esikoisen syntymän jälkeen.....	37
6.4	Terveydenhoitaja isyyden tukijana lastenneuvolassa	43
7	Pohdinta.....	47
7.1	Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus.....	48
7.2	Opinnäytetyön luotettavuus.....	49
7.3	Johtopäätökset ja kehitysehdotukset	50
7.4	Jatkotutkimusehdotukset	54
	Lähteet	55
	Taulukot	58

1 Opinnäytetyön tausta

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ensi kertaa isäksi tulevien ja alle 1-vuotiaiden esikoislasten isien tuen- ja tiedontarpeita sekä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajan keinoja tukea isyyttä. Tarkoituksena on myös kuvata isien kokemuksia raskausajasta ja ensimmäisestä vuodesta esikoislapsen isänä. Aihe on rajattu ensi kertaa isäksi tuleviin ja alle 1-vuotiaan esikoislapsen isiin. Opinnäytetyö toteutetaan kirjallisuuskatsauksena 2000-luvulla julkaistujen tutkimusten pohjalta.

Opinnäytetyö toteutetaan osana Vantaan kaupungin Vantaalaisen hyvä mieli-hanketta. Kyseessä on Kaste-ohjelman rahoittama mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämishanke, joka toteutetaan vuosina 2010-2012. Kehittämishanke on osa koko Etelä-Suomessa toteutettavaa Mielen avain-hankekokonaisuutta. Työn yhdyshenkilöinä toimivat hanketyöntekijä, psykiatrian erikoissairaanhoitaja, psykoterapeutti ja terveystieteiden maisteriopiskelija Pirjo Kotkamo sekä hankesuunnittelija, perheterapeutti ja terveydenhoitaja Kaisa Humaljoki.

Mielen avain-hankekokonaisuuden päätavoitteena on parantaa eteläsuomalaisten mielenterveyttä ja päihteettömyyttä sekä parantaa päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien avunsaantia (Mielen avain 2010). Työn kannalta Vantaalaisen hyvä mieli-hankkeen keskeisimpiä tavoitteita ovat matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen, asiakkaan aseman vahvistaminen, asenteiden muuttaminen myönteisemmäksi sekä Vantaalaisten tietojen ja taitojen lisääminen mielenterveys- ja päihdeongelmien ehkäisemiseksi (Vantaa 2010).

Syksyllä 2012 Vantaan alueen neuvoloiden terveydenhoitajille järjestetään isyysaiheinen koulutusiltpäivä. Tilaisuuteen valmistellaan opinnäytetyön tulosten pohjalta esitys osaksi koko koulutuksen ohjelmaa. Lisäksi terveydenhoitajien työn tueksi laaditaan lehtinen, johon koottaan yleisimmät miesten kokemat tuen- ja tiedontarpeet ensikertaa isäksi tullessaan sekä tärkeimmät keinot heidän tukemiseensa äitiys- ja lastenneuvolassa.

Osallistumalla hankkeeseen ja koulutusiltpäivään opinnäytetyön sisältö ja tärkeimmät tutkimustulokset saadaan Vantaan neuvoloiden terveydenhoitajien tietoisuuteen. Yhteistyön tekeminen sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten kanssa sekä projektissa toimiminen tukevat työn tekijöiden terveydenhoitajaksi kasvua ja ammatillisten valmiuksien kehittymistä.

Aihe on ajankohtainen ja perheiden hyvinvoinnin tukemisen kannalta tärkeä. Miesten yleisen kokemuksen mukaan äiti on nostettu yhteiskunnassamme ensisijaiseksi vanhemmaksi, ja isän vanhemmuutta joko vähätellään tai sitä ei nähdä lainkaan (Jämsä 2010: 29). Useat isät kokevat, etteivät he saa riittävästi tukea äitiysneuvolassa ja tuntevat itsensä ulkopuolisiksi (Itkonen 2005: 39, Mesiäislehto-Soukka 2005: 124, Paavilainen 2003: 133, Viljamaa 2003: 112), huoli-

matta siitä, että 2000-luvulla on toteutettu useita hankkeita, joilla on pyritty korostamaan isän tärkeyttä ja vahvistamaan isän roolia (MLL 2011, STM 2003: 3).

2 Isyys

2.1 Isyyden määrittely

Isyyden ja vanhemmuuden määrittely ei ole aina yksinkertaista. Haastetta niiden määrittelyyn tuovat esimerkiksi nykypäivänä yleistyneet keinohedelmöitykset, samaa sukupuolta olevien parisuhteet, uusperheet sekä muut tilanteet, joissa lapsi elää ilman biologisten vanhempiensa läsnäoloa. (Huttunen 2001: 57, Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen. 2006: 86.) Hermansonin (2007: 49) mukaan vanhemmuus tarkoittaa sitä, että lapseen muodostetaan suhde, hänen kanssaan eletään ja hänestä otetaan vastuu.

Kirjallisuudessa isyys jaetaan neljään pääluokkaan: biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen. Isyyden käsitettä käytetään usein sen biologisessa merkityksessä. Biologinen isyys tarkoittaa, että lapsi on saanut alkunsa isänsä sukusoluista ja näin heidän välilleen on muodostunut perinnöllinen suhde. (Huttunen 2001: 57-59, Vilén ym. 2006: 86.) Biologinen isyys henkilöityy aina vain yhteen ihmiseen, kun taas esimerkiksi sosiaalinen ja psykologinen isyys voidaan tulkita useamman ihmisen toteuttamaksi isyydeksi (Huttunen 2001: 58-59).

Biologinen isyys on viime vuosina saanut myös kritiikkiä, vaikka se onkin selkeässä valta-asemassa nykyisessä isyyden määrittelyssä (Huttunen 2001: 59-60). Isäksi kasvetaan lapseen tutustumisen ja jatkuvan vuorovaikutuksen seurauksena, mutta esimerkiksi keinohedelmöityksellä alkunsa saaneen lapsen biologinen isä voi olla täysin ulkopuolinen ihminen lapsen elämässä (Hermanson 2007: 49, Huttunen 2001: 59-60.) Näin pelkkä geneettinen yhteys isän ja lapsen välillä ei ole riittävä ehto isyydelle (Huttunen 2001: 59-60).

Juridinen eli laillinen isyys perustuu pääosin yhteiskunnan asettamiin lakeihin. Juridisen isän asemaan voi päästä kolmella eri tavalla: avioliiton, isyyden tunnustuksen tai vahvistuksen sekä adoption avulla. (Huttunen 2001: 60.) Isyyslain (700/1975) mukaan lapsen syntyessä avioliiton aikana isästä tulee lapsen juridinen isä. Jos pariskunta ei ole avioliitossa lapsen syntymäajankohtana, miehellä on mahdollisuus saada laillinen isyys joko sen tunnustamisen tai vahvistamisen kautta. (Finlex 2010.) Adoption kautta lailliseksi isäksi voi tulla kahdella tavalla. Tavallisesti naimisissa oleva pariskunta adoptoi lapsen yhdessä, mutta on myös mahdollista, että uusperheen isä adoptoi puolisonsa lapsen. Lopullisen päätöksen adoption vahvistamisesta tekee tuomioistuim. (Huttunen 2001: 60-61.)

Sosiaalisen isyyden käsitettä avattaessa nousee esiin monia isän ja lapsen yhteisiin hetkiin liittyviä asioita. Sosiaalista isyyttä ovat esimerkiksi arjen jakaminen kotona, ajan ja huolenpidon antaminen lapselle sekä yhdessä oleminen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. (Huttunen 2001: 62-63.) Lapsen käytännön asioista huolehtivaa miestä voidaan myös kutsua lapsen sosiaalisesti isäksi. Lapsi reagoi usein parhaiten sosiaalisen vanhemman antamaan tukeen, hoivaan ja ohjeisiin. (Vilén ym. 2006: 86.)

Nykypäivänä pelkkä sosiaalinen isyys on yleistä. Tätä isyyden muotoa tarkasteltaessa tuleekin kiinnittää huomiota lapsen tapaan puhutella ja kohdella sosiaalista isää. (Huttunen 2001: 62-63.) Esimerkiksi uusperheessä lapsen biologisen äidin uuden miehen voidaan katsoa olevan lapsen sosiaalinen isä (Vilén ym. 2006: 86). Lapsen kutsuessa sosiaalista isää etunimellä tai äidin tai puolison miesystäväksi, voidaan pohtia onko todellinen isä-lapsisuhde syntynyt (Huttunen 2001: 62-63).

Isyyden muodoista ehkä vaikeimmin hahmotettava ja saavutettava on psykologinen isyys. Tällä tarkoitetaan isä-lapsisuhteen tunteisiin ja kiintymykseen pohjautuvaa puolta, jossa huomio kiinnittyy ensisijaisesti lapsen kokemukseen isästä turvanantajana ja kasvattajana. Psykologisessa isyydessä on myös merkityksellistä isän aito tahto hoivata, suojella ja tukea lasta. Psykologisessa isyydessä isä ei ole ainoastaan lapsen leikkittäjä ja arjen pyörittäjä, vaan myös hyvä kuuntelija ja keskustelija. Molemminpuolinen mielihyvä kokemus yhdessäolosta on perusta psykologisen isyyden kehittymiselle. (Huttunen 2001: 64-65.)

Kiintymyssuhdeteoreetikoiden mukaan psykologinen äitiys syntyy väistämättä vauvan odotuksen, synnytyksen, hoitamisen ja varhaisen vuorovaikutuksen myötä. Kiintymyssuhdeteoriant perustuen voidaan ajatella, että myös isällä on lähes yhtä hyvät edellytykset psykologisen vanhemmuuden saavuttamiseen kuin äidillä. Isän tulisi siis olla paljon varhaisessa vuorovaikutuksessa vauvan kanssa sekä aktiivisesti mukana lapsen hoidossa heti lapsen syntymästä lähtien. (Huttunen 2001: 65, Säävälä, Keinänen & Vainio 2001: 5.)

2.2 Isän ja isyyden merkitys

Isän aktiivinen ja läheinen suhde vauvaan heti syntymästä lähtien nähdään lapsen kannalta hyödyllisenä, sillä sen on osoitettu edistävän lapsen kasvua ja kehitystä (Mesiäislehto-Soukka 2006: 94, STM 2001: 7). Tiedetään, että lapsen kehityksen turvaamisen kannalta on tärkeää, että hänellä on ainakin yksi hyvä kiintymyssuhde varhaislapsuudessa. Kolmenkeskinen suhde nähdään lapsen sekä perheen tasapainon kannalta kuitenkin parempana vaihtoehtona kuin kahdenkeskinen suhde. (Keinänen 2002: 29, Sinkkonen 2008: 60-61, Säävälä & Keinänen 2002: 14.) Äidin ja isän merkityksiä tarkastellessa on oleellista muistaa, että esimerkiksi äidin ja

lapsen välinen keskinäinen suhde ei vähennä isän merkitystä (Säävälä ym. 2002: 15, Sippola 2006).

Isän ja äidin yhtäaikaista osallistumista ja vahvaa sitoutumista lapsen hoitoon sekä kasvattamiseen kutsutaan jaetuksi vanhemmuudeksi. Molemmat vanhemmat antavat lapselle hoivaa ja hellyyttä sekä huolehtivat kodinhoidosta jakaen aikansa työn ja perheen välillä tasavertaisesti. (Hermanson 2007: 57.) Kun vauvalla on kaksi yhtäaikaista lähisuhdetta, on hänelle tarjolla enemmän virikkeitä ja konkreettista turvaa (Säävälä ym. 2002: 14, STM 2001: 6-7). Lisäksi vauva oppii alusta asti, että maailma on monivivahteinen, kun hän tutustuu molempiin vanhempiinsa (STM 2001: 6-7). Myöhemmin lapsi ymmärtää sukupuolten välisen eron huomatesaan äidin olevan nainen ja isän olevan mies (Sinkkonen 2008: 63-64).

Lapselle on tärkeää saada kokea erilaisia asioita kahden läheisen ihmisen kanssa. Äidin ja isän ei tarvitse sopia tiettyihin stereotyyppioihin, vaan lapsen kannalta oleellista on heidän välisensä ero. (Sinkkonen 2008: 66.) Vanhemmat ovat persoonallisuuksiltaan aina erilaisia ja siten he myös toteuttavat vanhemmuuttaan yksilöllisesti sekä luovat erilaisen suhteen vauvaan. (Säävälä ym. 2002: 14, Keinänen 2002: 29) Vauvan läheinen suhde isään saattaa myöhemmin näkyä hyvinä sosiaalisina taitoina sekä ulospäinsuuntautuneisuutena, kun taas vahva suhde vauvan ja äidin välillä voi ennustaa joustavuutta sekä hyvää keskittymiskykyä. (Säävälä ym. 2002: 14.)

Kahden aikuisen perhe on lapselle myös huojentava, koska lapsi uskaltaa helpommin ilmaista vihantunteitaan toista vanhempaa kohtaan, kun tietää toisen säilyvän rakastavana vanhempana (Sinkkonen 2008: 66). Kahden vanhemman perhemallissa lapsi saa myös enemmän tilaa harjoitella emotionaalista etääntymistä hänelle tärkeästä vanhemmasta (STM 2001: 7). Isällä on keskeinen rooli lapsen tukijana, kun lapsi alkaa irrottautua varhaisesta riippuvuussuhteesta äitiin. Isän ei tarvitse tehdä mitään konkreettista äidin ja lapsen kahdenkeskisen suhteen rikkomiseksi, vaan tähän riittää pelkkä isän olemassaolo. (Sinkkonen 2008: 61-63.)

Isyyteen liittyviä tutkimuksia on tehty viime vuosina paljon. On havaittu, että lapsilla, joiden perheessä on isähahmo, esiintyy vähemmän häiriökäyttäytymistä. Isähahmo voi olla joko lapsen isä tai isäpuoli. (Sinkkonen 2008: 68.) Isän läsnäolo ja myönteinen sitoutuminen vanhemmuuteen vähentävät poikien kohdalla käytösongelmia ja tyttöillä tunne-elämän ongelmia kuten syömishäiriöitä (Mesiäislehto-Soukka 2005: 19, Sinkkonen 2008: 68).

Isällä on äitiin verrattuna erilainen merkitys lapselle tämän sukupuolesta johtuen. Tytön on tärkeää saada olla aikuisen miehen epäseksuaalisen rakkauden, arvostuksen ja ihailun kohteena. Pojan kohdalla isän merkitys korostuu erityisesti myöhemmin varhaislapsuudessa. Poikalapsen ensimmäinen samaistumisen kohde on usein vastakkaista sukupuolta oleva äiti, ja

lapsen kasvaessa isän läsnäolo on tärkeää, jotta poika ymmärtää, millainen hänestä pitäisi tulevaisuudessa tulla. (Sinkkonen 1998: 117, Sippola 2006). Isän kuuluminen lasten elämään vaikuttaa positiivisesti sekä tyttöjen että poikien kognitiiviseen kehitykseen sekä koulumenestykseen (Mesiäislehto-Soukka 2005: 19, Sinkkonen 2008: 68, Sippola 2006).

Isän poissaolon haitallisuudesta lapsille on keskusteltu viime vuosina paljon. Jotkut isättömyydestä huolestuneet ovat sitä mieltä, että isä pystyy miehuutensa vuoksi välittämään lapsille sellaisia asioita, joita äiti ei naisena voi heille antaa. Isättömyydestä huolestuneiden mukaan lapset voivat saada riittävän monipuoliset eväät elämäänsä varten vain, jos perheessä on sekä mies- että naispuolinen vanhempi. (STM 2001: 10-11.)

Isäksi tulolla on suuri merkitys myös isän oman elämän kannalta (STM 2001: 8). Isyyden myötä mies saa uuden tavan toteuttaa itseään ja uutta elämänsisältöä läheisestä suhteesta lapseen (Säävälä ym. 2002: 14, STM 2001: 8). Lapsen kautta mies saa mahdollisuuden avartaa maailmaansa ja kokea uudenlaisia tunteita. Lapsesta huolehtiminen, läheinen ihmissuhde ja toiselle ihmiselle eläminen lisäävät empatiakykyä ja avaavat uusia tunteenilmaisun kanavia. (Keinänen 2002: 29, STM 2001: 8.)

Aktiivisesti lastenhoitoon osallistuvien miesten keskuudessa on todettu esiintyvän vähemmän väkivaltaisuutta kuin kulttuureissa, joissa isien ja lasten suhteet ovat etäisiä (STM 2001: 8-9). Perinteisen ajattelun mukaan hellyys ja hoivaavuus eivät kuulu oikeaan mieheyteen, mikä supistaa miesten tunneskaalaa ja itseilmaisun mahdollisuuksia (Säävälä ym. 2002: 14, STM 2001: 8-9). On mahdollista, että miesten saadessa enemmän keinoja ilmaista tunteitaan, perinteisesti väkivallaksi ja aggressiivisuudeksi kanavoituneet tunnetilat muuttuvat rakentavaan suuntaan (STM 2001: 8-9). Generatiivinen eli niin sanottu uusi isyys voikin vähentää miesten väkivaltaisuutta heidän löytäessä keinon ilmaista hellyyden tunteitaan lapsen hoiuamisen kautta (Säävälä ym. 2002: 14, STM 2001: 8-9).

Isän aktiivinen osallistuminen vauvan hoitoon äidin rinnalla nähdään hyödyllisenä koko perheen tasapainon kannalta. Isän yhdessäolo vauvan kanssa antaa äidille mahdollisuuden levähtää ja huolehtia itsestään. Vanhempien uupumattomuudella on merkitystä parisuhteen kannalta, kun vauvan hoidon ohella voimia riittää myös kumppanin huomioimiseen. Kun isä ei koe elannon hankkimista ainoaksi tehtäväkseen perheessä, saattaa se ehkäistä isän syrjäytetyksi tulemisen ja ulkopuolisuuden tunteita. On myös esitetty, että kahden vanhemman aktiivinen osallistuminen lapsenhoitoon voi aiheuttaa esimerkiksi vanhempien välistä kilpailua vauvaa koskevista asioista tai isän väsymistä erilaisten rooliodotusten vuoksi (Säävälä ym. 2002: 14-15, Keinänen 2002: 28-30).

Joidenkin isän puutetta korostavien mielestä isättömyydestä voi seurata monia yhteiskunnallisia ongelmia (STM 2001: 10-11). Monissa maissa ympäri maailma esimerkiksi päihde- ja huumeongelmat, rikollisuus, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, teiniraskaudet ja naisiin kohdistuva perheväkivalta on yhdistetty isättömyyteen (Mesiäislehto-Soukka 2005: 19, STM 2001: 10-11, Säävälä ym. 2002: 14). Erityisesti perheväkivaltapauksissa läheisiin kohdistuvan aggressiivisen kohtelun on todettu perustuvan jo raskaus- ja vauva-aikaan, jolloin isä on jäänyt perheen ulkopuolelle (Säävälä ym. 2002: 14). Tähän liittyy ajatus isästä auktoriteettina: katsotaan, että isän puuttuminen perheestä voisi lisätä aggressiivisten ja rajoja vailla olevien lasten ja nuorten määrää (STM 2001: 10-11). Isän lapselleen antamalla esimerkillä on merkitystä myös lapsen terveyskäyttäytymiseen kuten liikuntatottumuksiin ja tupakointiin (Mesiäislehto-Soukka 2006: 94).

2.3 Isien toissijaisuus ja ulkopuolisuuden kokemukset

Perhekäsityksen keskeinen elementti on aina 1900-luvun alkupuolelta lähtien ollut nimenomaan äidin ja lapsen välinen suhde. Äitiä pidetään yhä tänä päivänä lapsen ensisijaisena kasvattajana ja lapsen elämän avainhenkilönä. Äiti nähdään lapsen normaalista kehityksestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista vastaavana vanhempana, jolloin äidille annetaan isää keskeisempi rooli lapsen hoivaajana ja kasvattajana. Ajatus äidin ensisijaisuudesta lapsen kasvattajana perustuu osittain yhteiskunnassa vallitseville tavoille, ja toisaalta näkemyksille äidin biologiasta sekä naisen luontaisista ominaisuuksista. Monissa tutkimuksissa tulee esille äidin erityinen merkitys esimerkiksi puhuttaessa vanhemmista, vaikka todellisuudessa on tutkittu vain äidin ja lapsen välistä kahdenkeskistä suhdetta jättäen isät tutkimuksen ulkopuolelle. (Alasuutari 2003: 17.)

Miehillä on vanhemmuuteen liittyen paljon kokemuksia ulkopuolisuuden, avuttomuuden ja tarpeettomuuden tunteista odotusaikana sekä lapsen syntymän jälkeen (Halonen 2000: 39, Itkonen 2005: 39, Jämsä 2010: 113, Kajander 2007: 41). Yksinäisyyden, surun, pettymyksen ja kateuden tunteet ovat ulkopuolisiksi jääville miehille yleisiä lapsen odotuksen sekä syntymän jälkeisenä aikana (Mykkänen 2007: 6). Negatiivisia tunteita syntyy erityisesti silloin, kun miehen vanhemmuus, kokemukset ja tunteet jätetään huomioimatta tai niille ei anneta riittävästi arvoa (Jämsä 2010: 113). Vastapainoksi lapsen odotus, synnytys ja vauvan syntymän jälkeinen aika saavat miehissä aikaan myös ylpeyden, rakkauden ja läheisyyden tunteita (Mykkänen 2007: 6).

Miesten yleisen kokemuksen mukaan äiti on nostettu yhteiskunnassamme ensisijaiseksi vanhemmaksi ja isän vanhemmuutta joko vähätellään tai sitä ei nähdä lainkaan (Jämsä 2010: 28-29). Erityisesti vauvan hoivassa isä on toissijainen vanhempi, joka toimii vain äidin tukena (Jämsä 2010: 28-29, Kajander 2007: 40, Mykkänen 2007: 6). Jotkut äidit ovat niin kiintyneitä

lapsensa, että heidän on vaikeaa jättää lapsi isän hoitoon. (Itkonen 2005: 39, 40.) Jotkut isät kokevat vastasyntyneen ja äidin välisen suhteen niin symbioottiseksi, että he tuntevat roolinsa aluksi sivustaseuraajaksi (Itkonen 2005: 42, Halonen 2000: 39). Isän rooli korostuu usein vasta lapsen ollessa leikki-ikäinen, sillä lapsen kehittymisen myötä isälle tarjoutuu parempia mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa ja näin luoda syvempi tunneside lapseen (Hakkarainen 2007: 64, Jämsä 2010: 28-29).

Isyys nähdään usein liikaa äitiyden kautta niin neuvolassa kuin perhevalmennuksessakin (Jämsä 2010: 29). Äitiysneuvolan perhevalmennukseen osallistuvat lähes kaikki esikoistaan odottavat isät (Down, Fowler, Halle, Hennessy, MacNevin, Nelson & Rissel 2008: 60, Karlsson 2011: 25, Säävälä ym. 2001: 24). Heistä osa kuitenkin kokee jäävänsä ilman haluamaansa tietoa ja tukea. Valmennukseen osallistuvat isät kritisoivat lisäksi siellä käytettäviä toteutusmenetelmiä. (Mesiäislehto-Soukka 2005: 148, Itkonen 2005: 65, Paavilainen 2003: 33.) Isät kokevat, että ryhmissä tulisi keskustella enemmän ja hyödyntää kokeneiden isien tietämystä (Mesiäislehto-Soukka 2005: 124).

Myös monet äitiys- tai lastenneuvolassa käyneet isät kokevat, etteivät saa sieltä kaikkea tarvitsemaansa tukea ja tuntevat itsensä jopa ulkopuolisiksi tai sivullisiksi (Deave & Johnson 2008: 629, Fägerskiöld 2006: 81, Itkonen 2005: 39, Kajander 2007: 46, Mesiäislehto-Soukka 2005: 124, Paavilainen 2003: 133, Säkjärvi 2008: 12, Viljamaa 2003: 112). Jotkut isät kokevat osallistumisensa neuvolakäynnille ei-toivotuksi. Keskusteluihin mukaan pääsy vaatii siltä paljon omaa aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Isät jäävätkin neuvolan vastaanotolla helposti sivullisiksi, jos eivät itse sinnikkäästi raivaa paikkaansa terveydenhoitajan ja äidin väliseen keskusteluun ja toimintaan. (Fägerskiöld 2006: 81, Jämsä 2010: 29, Paavilainen 2003: 100, Säkjärvi 2008: 12.) Toisaalta miehet ymmärtävät, miksi äitiysneuvolakäynneillä keskitytään enemmän äidin vointiin (Deave & Johnson 2008: 629).

Miehet kokevat saavansa neuvolasta tukea naisia huomattavasti vähemmän ja heidän tärkein sosiaalisen tuen antaja sekä kuuntelija on heidän oma kumppaninsa (Mesiäislehto-Soukka 2006: 94, Viljamaa 2003: 111, 114). Vanhemmuuden tukemiseksi isät toivovat saavansa neuvolasta enemmän tietoa sekä ennen että jälkeen lapsen syntymän. (Mesiäislehto-Soukka 2006: 94, Viljamaa 2003: 111, 114.) Miehet kokevat tarvetta puhua isyydestä, mutta eivät tiedä missä ja milloin sen tekisivät. Moni miehistä ei ole puhunut isyyden tuomista tunteista kenenkään kanssa. Miehet pelkäävät nolaavansa itsensä tai miespuolisen keskustelukumppanin ja kaessaan ajatuksiaan. (Mykkänen 2007: 6.)

2.4 Isyyden muutokset

1960-luvulla tasa-arvoliike alkoi painottaa miehen ja naisen urien samankaltaisuutta. Molempien elämän tuli koostua koulutuksesta, ammatista ja lastenhoidosta (Aalto 2004: 33). Samaan aikaan isän rooli lasten toisena kasvattajana sekä lapsen hoitajana laajeni edellisiin sukupolviin verrattuna (Vuori 2002: 43). Vielä 1970-luvun alussa taloudelliset tekijät sekä perhepaajärjestelmä kuitenkin vaikeuttivat isän täysipainoista osallistumista vanhemmuuteen (Alasuutari 2003: 20).

Vuoden 1975 lakiuudistus, niin sanottu lapsipaketti, sisälsi isyylain (700/1975) ja lain lapsen elatuksesta (704/1975). Isyyttä koskevat uudistukset jatkuivat ja vuonna 1978 isät saivat lain suoman oikeuden isyyslomaan lapsen syntymän yhteydessä (Säävälä ym. 2001: 3). 1980-luvulla siirryttiin edelleen äitiyttä määrittävistä laeista kohti sukupuolineutraaleihin lakeihin. Lakimuutokset koskivat vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia sekä isien erityisoikeuksia. Vuonna 1985 äitiysraha muutettiin äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaksi, jolloin isät saivat mahdollisuuden jäädä kotiin hoitamaan lasta äitiysvapaan loputtua. Näin lainsäädännön muutokset ovat osaltaan siivittäneet tietä tasavertaiseen vanhemmuuteen. (Aalto 2004: 47.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) ja Väestöliitto nimesivät 1980-luvun ”isän vuosikymmeneksi” (Aalto 2004: 47). Tällöin isäkeskusteluun ja - tutkimuksiin ilmestyi käsite uusi isyys, jossa mies pyrkii täysipainoiseen isyyteen ja läheiseen suhteeseen lapsensa kanssa (Alasuutari 2003: 20). 1980- ja 1990-luvuilla asiantuntijoiden isyyskeskustelujen painopiste muuttui korostamaan lapsen ja isän välistä suhdetta. Aiemmin keskusteluissa oli painotettu isän tehtävää antaa äidille mahdollisuus työn- ja kodin ulkopuoliseen elämään. (Aalto 2004: 48.)

Perinteisessä eli vanhassa isyydessä painottuvat tilanteiden ja tunteiden hallinta (Alasuutari 2003: 20). Tässä isyydenmallissa mies on lapselle rajojen asettaja sekä kurinpitäjä ja perheelle taas elannontuoja ja perheen pää. Vanhassa isyydessä isyys nähdään juridisena ja biologisena velvoitteena. (Huttunen 2001: 152-153.) Isän täytyy säilyttää miehuutensa, ja sen vuoksi kotitöihin ja lastenhoitoon osallistuminen jää satunnaiseksi ja vähäiseksi (Huttunen 2001: 152-153, Keinänen 2002: 29).

Uusi osallistuva ja tasavertainen isyys on alkanut raivata tietään nyky-yhteiskunnassamme ja vie tilaa perinteiseltä eli vanhalta isyydeltä (Alasuutari 2003: 20). Generatiiviseksi isyydeksi kutsuttu uusi isyys on olennainen osa jaettua vanhemmuutta. (Säävälä ym. 2002: 15, Keinänen 2002: 29). Uuden isyyden malli korostaa läheisyyttä, osallistumista ja tasavertaista kaverisuhdetta lapseen. Uutta isyyttä toteuttava mies on myös tietoisesti läsnä lapsen jokapäiväisessä elämässä ja pyrkii muodostamaan läheisen isä-lapsisuhteen. (Alasuutari 2003: 20.) Uusi isyys myös rikkoo äidin ja isän väliset roolijaot (Huttunen 2001: 171).

Nykypäivän postmodernissa yhteiskunnassa korostetaan yksilöllisyyttä. Molempien vanhempien käydessä ansiotyössä on kasvatus- ja hoitovastuu siirtynyt osin yhteiskunnalle. Perheen ja vanhempien tehtävät ovat monimutkaistuneet ja kulttuurissamme on monimuotoisia perhemalleja, kuten uus-, sateenkaari- ja yksinhuoltajaperheitä. Mitä irrallisempina perheenjäsenet toisistaan toimivat, sitä todennäköisemmin perheenjäsenten väliset suhteet heikkenevät. Tällöin miehen voi olla vaikea ymmärtää isyyttä eikä mies välttämättä tiedosta rooliaan isänä ja aviomiehenä. (Mesiäislehto-Soukka 2005: 18.)

Nykyaikana isiltä myös vaaditaan enemmän ja odotetaan tasa-arvoista vanhemmuutta. Isiltä vaaditaan joustavuutta sekä halua jakaa kasvatus- ja kotityövastuu puolison kanssa. (Juvakka 2002: 9-10.) Tämä muutos on ollut välttämätön naisten koulutustason noustessa ja työssäkäynnin lisääntyessä (Huttunen 2001: 152).

2.5 Isäksi kasvu

Isäksi kasvun prosessin voidaan katsoa alkavan jo vauvan suunnitteluvaiheesta tai positiivisen raskaustestin tekemisen jälkeen (Eerola 2008: 76, Kiiskilä 2003: 64). Toisilla tunteet isyydestä nousevat jo raskausaikana ja toisilla vasta, kun lapsi on osa perheen arkea (Eerola 2008: 77). Joku tuntee olevansa oikeasti isä vasta lapsen ollessa vuoden ikäinen (Eerola 2008: 77). Osa isistä ajattelee, että suurimmat muutokset elämässä tapahtuvat lapsen synnyttyä ja alkaakin pohtia isäksi tulemistä vasta tässä vaiheessa (Itkonen 2005: 38-39, Kiiskilä 2003: 65-66). Isyys merkitsee joillekin miehille henkistä kehittymistä, uutta alkua ja itsetunnon vahvistumista (Mesiäislehto-Soukka 2005: 121).

Monet miehet kokevat, että lapsen syntymää seuraavaan muutokseen tulee valmistautua ennalta. Totuttelu ajatukseen tulevasta elämänmuutoksesta koetaan mahdolliseksi etenkin henkiselällä tasolla. (Kiiskilä 2003: 63, Itkonen 2005:38.) Useimmat kokevat, että odotusaika riittää vanhemmuuteen valmistautumiseen, mutta siitä huolimatta elämänmuutos yllättää monet miehet (Itkonen 2005:38, STM 2001: 21). Kokemuksien ja kypsymisen kautta uusi isän rooli vahvistuu ja lapseen alkaa kehittyä tunneside (Hakkarainen 2007: 1). Vanhemman roolin omaksumiseen kuuluu miehillä keskimäärin kauemmin aikaa kuin naisilla (Säävälä ym. 2001: 15). Myös rakkauden tunteen syntyminen voi viedä osalla miehistä aikaa, vaikka suurin osa isistä rakastaakin lastaan välittömästi (Down ym. 2008: 62).

Miehen halu tulla isäksi ja olla läsnä lapsen elämässä vaikuttavat olennaisesti isäksi kasvuun (Kiiskilä 2003: 71, STM 2004: 83). Halun puuttuminen voi pidentää isäksi kasvun prosessia (Kiiskilä 2003: 71). Erityisesti ei-toivottu raskaus koetaan usein alkuun järkytyksenä, mikä voi viivästyttää raskauden hyväksymistä ja hidastaa vanhemmaksi kasvua. (Paavilainen 2003: 62,

STM 2004: 83). Useat ensikertaa isäksi tulevat pohtivat haluaan entisestä elämästä luopumisen ja säilyttämisen välillä (Paavilainen 2003: 62).

Mielikuvat vanhemmuudesta ja tulevasta vauvasta ovat asioita, joiden pohjalta miehen oma isäksi kasvu alkaa muodostua (Kajander 2007: 41,44, Kiiskilä 2003: 68, STM 2004/14: 83). Isäksi kasvuun vaikuttaa merkittävästi miehen mukanaolo raskauden suunnittelussa sekä halu tulla isäksi ja olla läsnä lapsen elämässä (Eerola 2008: 70,77, Kiiskilä 2003: 71, Oksanen 2005: 42, STM 2004: 83). Lisäksi kasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat miehen oma lapsuus, urasuuntautuneisuus, perheen taloudellinen tilanne, kasvatukseen liittyvät arvot sekä kavereiden antama malli perhe-elämästä (Mesiäislehto-Soukka 2005: 121, STM 2004: 83). Ystävien pienet lapset tai samanaikainen raskaus lisäävät miehen mielenkiintoa odotusaikaan ja saavat miehen pohtimaan isäksi tuleamista (Kajander 2007: 46, Kiiskilä 2003: 63).

Miehillä isäksi valmistautumiseen liittyvät erityisesti psyykkiset ja sosiaaliset muutokset (STM 2004: 83, Säävälä ym. 2001: 12). Henkisesti isyyteen valmistaudutaan miettimällä tulevaan elämänmuutokseen liittyviä asioita (Kajander 2007:40, 48 Oksanen 2005: 42). Odotusaikana miehet pohtivat perheen rakentumista, asumista, taloutta, uuden roolinsa muodostumista perheessä sekä vauvaa koskevia asioita. (Kajander 2007: 41, 46).

Sosiaalisiin muutoksiin liittyy esimerkiksi käyttäytymisen muuttaminen. Useimmat miehet valmistautuvat tulevaan isän rooliinsa vähentämällä harrastuksia ja ravintolassa käyntejä sekä osallistumalla enemmän kotitöiden tekemiseen jo lapsentekovaiheessa tai viimeistään odotusaikana. (Kajander 2007: 41, Säävälä ym. 2001: 14.) Miehet valmistautuvat isyyteen hankkimalla mielellään tavaroita ja remontoimalla kotia vauvan tarpeita vastaavaksi. (Eerola 2008: 78, Kajander 2007: 43,48, Kiiskilä 2003: 66).

Läheisten ihmisten positiivinen suhtautuminen raskauteen tuntuu miehistä hyvältä ja se lisää joidenkin luottamusta odotusaikaan (Kajander 2007: 45, Kiiskilä 2003: 68). Läheisempien suhteiden luominen omaan isään tai isoisään on yksi miehen tavoista valmistautua tulevaan vanhemman rooliin (Säävälä ym. 2001: 15). Myös oman lapsuuden muistelutilanteet yhdessä isän tai äidin kanssa koetaan tärkeäksi (Kiiskilä 2003: 65, Säävälä ym. 2001: 15).

Miehet valmistautuvat vanhemmuuteen lukemalla isyyteen liittyvää kirjallisuutta. Tietoa haetaan myös Internetistä vanhemmuuteen liittyviltä sivuilta sekä keskustelupalstoilta. (Deave & Johnson 2008: 629, Down ym. 2008: 67, Eerola 2008: 77-78, Kajander 2007: 40-41). Internetistä seurataan muun muassa sikiön kehitystä eri raskauden vaiheissa (Kajander 2007: 43). Myös puolison, ystävien ja muiden isien kanssa keskustelu sekä yhteiskunnassa esiin nostettujen isyysteemojen seuraaminen ovat joidenkin miesten isyyteen valmistautumiskeinoja (Down ym. 2008: 67, Eerola 2008: 77, Kajander 2007: 46, Kiiskilä 2003: 66, Puputti-Rantsi 2009: 28).

3 Yhteiskunnan tarjoama tuki isille

Tuella tarkoitetaan jotakin, joka antaa turvaa, ylläpitää, edistää, auttaa tai kannustaa. Lisäksi tuki voi olla lisäperuste, vahvistus tai varmistus johonkin asiaan, väitteeseen tai teoriaan. (Kielitoimisto 2006: 355.) Yhteiskunta viestittää, että isän tulee olla aktiivisesti mukana lapsen hoidossa ja elämässä heti syntymän jälkeen (Mykkänen 2007: 6). Hyvän isänä pidetään kotitöihin ja lapsen hoitoon osallistuvaa, vastuullista sekä hyvän suhteen lapseensa saavuttanutta miestä. Kaikille hoivaavan ja osallistuvan isyyden toteuttaminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, sillä monien omasta lapsuudenkodista saatu malli vanhemmuudesta on erilainen (Vuorenmaa, Salonen, Aho, Tarkka & Åstedt-Kurki 2011: 286). Hellyys ja hoivaavuus eivät myöskään perinteisen ajattelun mukaan kuulu oikeaan mieheyteen (Säävälä ym. 2002: 14, STM 2001: 8-9).

Lisäksi miehiltä odotetaan kovaa työntekoa ja perheen talouden ylläpitämistä (Mykkänen 2007: 6). Näiden yhteiskunnan välittämien odotusten ristiriitaisuus aiheuttaa monissa miehissä riittämättömyyden tunteita (Kiiskilä 2003: 71, Mykkänen 2007: 6). Jotkut miehet kokevat syyllisyyttä tai surua, jos he eivät esimerkiksi työkiireiden vuoksi pysty osallistumaan neuvolakäynneille ja vastuu tarkastuksiin menemisestä jää puolisolle (Deave & Johnson 2008: 629, Mykkänen 2007: 6). Yhteiskunta voisikin tukea isyyttä esimerkiksi sallimalla neuvolakäynneille osallistumisen työaikana (Karlsson 2011: 24).

3.1 Neuvolatoiminta

Terveydenhoitaja on terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö, joka voi työskennellä esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolassa (STHL ry). Hän toimii työssään hoitotyön asiantuntijana, jonka toimenkuvaan kuuluu erityisesti terveyden edistäminen ja kansanterveysyö ihmisen elämänkaaren eri vaiheissa (Haarala, Honkanen, Mellin, Tervaskanto-Mäentausta 2008: 30, 34, STHL ry).

Neuvolan terveydenhoitajan työssä korostuu nykypäivänä yhä enemmän perheen voimavarojen, vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen sekä perheeseen liittyvien kielteisten vaikutusten ehkäiseminen sekä hoito. Neuvolatyön tulevaisuuden haasteena nähdään isän ja koko perheen nykyistä parempi huomiointi. Terveydenhoitajien laadukas koulutus ja hyvä ammattitaito ovat kuitenkin mahdollistaneet uusien palveluiden kuten isien tukemisen kehittämisen. (Urjanheimo 2007: 24-25.)

Neuvolatoiminta on matalan kynnyksen palvelu, jolla pyritään edistämään perheiden hyvinvointia (Armanto & Koistinen 2007: 33). Perhekeskeisyys on oleellinen lähestymistapa neuvo-

lassa ja terveysneuvonta sekä tuki suunnataan koko perheelle (STM 2003: 41). Vanhemmuutta pyritään tukemaan vahvistamalla vanhempien voimavaroja esimerkiksi erilaisten ohjaus- ja tukitoimien avulla (Armanto & Koistinen 2007: 113). Äitiys- ja lastenneuvolakäynnit ovat kaikille vapaaehtoisia ja maksuttomia. Kunnan tarjoamia äitiys- ja lastenneuvolapalveluita käyttää 97-99 prosenttia raskaana olevista naisista sekä lapsiperheistä. (Armanto & Koistinen 2007: 113.)

Äitiyshuollon tehtävänä on vanhempien hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen niin raskauden kuin lapsen ensimmäisten elinviikkojenkin aikana (Armanto & Koistinen 2007: 33, STM 2003: 41). Tarkoituksena on tukea vanhempia lapsen syntymään valmistautumisessa (STM 2003: 41). Terveystarkastuslain (2010/1326) mukaan äitiysneuvolakäynnit on toteutettava määräajoin sekä asiakaslähtöisesti ja jokaiselle lasta odottavalle perheelle tulee järjestää vähintään yksi laaja terveystarkastus (Finlex 2011/99). Laajassa terveystarkastuksessa kartoitetaan lapsen terveydentilan lisäksi koko perheen hyvinvointia. Perheen hyvinvointia arvioivat terveydenhoitaja, lääkäri sekä muut lapsiperheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset tilanteen niin vaatiessa. Laajoihin terveystarkastuksiin lähetetään kutsu molemmille vanhemmille. (THL 2011: 13.) Äitiysavustukseen sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainlomiin tarvittavat todistukset ja lomiin liittyvät sosiaaliset etuudet edellyttävät neuvolaseurantaa (Armanto & Koistinen 2007: 33).

Lapsen ja perheen asiakkuus siirtyy äitiysneuvolasta lastenneuvolaan lapsen ollessa kuuden viikon ikäinen. Asiakaslähtöisen toiminnan toteutumista edistää hoitosuhteen jatkuvuus saman terveydenhoitajan toimiessa nykyään usein sekä äitiys- että lastenneuvolassa. (Armanto & Koistinen 2007: 113.) Terveystarkastuslain pohjautuvan valtioneuvoston asetuksen (2011) mukaan kunnan tulee järjestää vähintään yhdeksän terveystarkastusta lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana. Terveystarkastus tekee terveystarkastuksia yksin ja yhteistyössä lääkärin kanssa. Neljän kuukauden ikäiselle lapselle on järjestettävä laaja terveystarkastus.

Lastenneuvolan tehtävänä on ajantasaisen ja tutkimukseen perustuvan tiedon antaminen yksilöllisesti lapseen ja koko perheen terveyden edistämiseen liittyen. Tehtäviin kuuluu myös riittävän tuen tarjoaminen vanhemmuuden, parisuhteen ja perheen toimivuuden vahvistamiseksi. (STM 2003: 21.) Lastenneuvolan yleistavoitteena on lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden sekä perheiden hyvinvoinnin parantaminen varsinkin erityistä tukea tarvitsevis- sa perheissä. Samalla pyritään kaventamaan perheiden välisiä terveyseroja. (Armanto & Koistinen 2007: 113, STM 2003: 20.)

Neuvola on erinomainen paikka isyyden tukemiseen, sillä muissa sosiaali- ja terveystalouksissa ei tavoiteta isyyden kynnyksellä olevia miehiä yhtä hyvin (Säävälä ym. 2002: 16, Vuorenmaa ym. 2011: 286). Isien tukemista voidaan pitää yhtenä neuvolatoiminnan laatuksena, ja

koska isien aktiivista huomioonottamista, vanhempainryhmien perustamista vertaistuen saamiseksi sekä vanhemmuuden ja parisuhteen tukemista on painotettu terveyden edistämisen laatusuosituksessa (STM 2008: 15). Lastenneuvolan yleisiin suosituksiin kuuluu myös isän ja vauvan välisen varhaisen suhteen tukeminen (Vuorenmaa ym. 2011: 287).

3.2 Isyysvapaat

Isyysvapaa kuuluu perhevapaisiin, joiden tarkoituksena on auttaa perheitä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa lasten ollessa pieniä. Tällöin hoitovastuun jakaminen vanhempien kesken on ensiarvoisen tärkeää. Isän osallistumisen lapsen arkeen heti alkuvaiheessa on osoitettu olevan hyödyllistä isän ja lapsen hyvän vuorovaikutussuhteen kehittymisen kannalta. (STM 2009: 2.)

Kaikilla isillä on mahdollisuus pitää isyyslomaa vauvan syntymän jälkeen. Valtaosa isistä käyttää tämän tilaisuuden hyväkseen jäämällä työstä kotiin. (Lammi-Taskula 2003: 293.) Isyysloman pituus on perheen valinnan mukaan 1-18 arkipäivää ja sen voi käyttää enintään neljässä eri osassa. (Kela 2011a.)

Isyyslomaa ei ole välttämätöntä pitää heti lapsen syntymän jälkeen (STM 2009: 4). Sen tulee kuitenkin olla pidettynä ennen äitiys- ja vanhempainrahakauden päättymistä eli ennen kuin lapsi on noin yhdeksän kuukauden ikäinen. Isyysloma mahdollistaa isän ja äidin yhtäaikaisen kotonaolon lapsen kanssa. (Kela 2011a, STM: 2009: 4.)

Isillä on halutessaan mahdollisuus pidentää isyysvapaata (STM 2009: 4). Vuoden 2003 alusta voimaan tulleen vanhempainvapaauudistuksen mukaan isällä on oikeus kokonaiseen isäkuukauteen (1-24 arkipäivää), jos hän käyttää vanhempainvapaasta vähintään 12 viimeistä arkipäivää (Kela 2011c, Lammi-Taskula 2003: 293). Isäkuukausi pidetään yhdessä osassa ja voi siis pisimmillään kestää 36 arkipäivää (Kela 2011c).

Isäkuukausi on mahdollista pitää heti vanhempainvapaan jatkona tai vaihtoehtoisesti siirtää myöhempään ajankohtaan. Tähän on kuitenkin ehtona, että jompikumpi vanhemmista on hoitanut lasta vanhempainrahan ja isäkuukauden välisen ajan. Isäkuukausi tulee käyttää ennen kuin lapsi on 14 kuukauden ikäinen. (STM 2009: 5.) Vastaavanlainen isäkuukausi on ollut käytössä muissa Pohjoismaissa jo pidempään (Lammi-Taskula 2003: 293).

Isille maksetaan isyysloman ja isäkuukauden aikana isyysrahaa. Kansaneläkelaitokselta eli Keralta saatavan tuen suuruus määräytyy pääsääntöisesti työtulojen mukaan, mutta esimerkiksi opiskelijoille, ase- tai siviilipalvelusta suorittaville ja työttömille isille on laadittu omat isyysrahamäärät. (Kela 2011b.) Vähimmäis-isyyspäivärahan suuruus on 22,13 euroa päivää kohden,

mutta keskimäärin isät saavat tukea 52 euroa päivässä. (Kela 2011b, Lammi-Taskula 2003: 293)

Noin neljän kuukauden mittaisen äitiysvapaan jälkeen alkavalle 158 arkipäivän pituiselle vanhempainvapaalle voi perheen harkinnan mukaan jäädä joko isä tai äiti (Kela 2011d, Lammi-Taskula 2003: 293). Tällä on pyritty houkuttelemaan isiä pitämään enemmän vanhempainvapaata ja jäämään lapsen kanssa kotiin (Lammi-Taskula 2003: 293). Vanhempainvapaa mahdollistaa isälle ja lapselle varhaisen tunnesiteen muodostumisen ja samalla isä harjaantuu lapsen hoivaajana (Rantalaiho 2003: 217). Toistaiseksi vain muutama prosentti isistä on hyödyntänyt mahdollisuuden jäädä kotiin hoitamaan lastaan (Lammi-Taskula 2003: 293).

Vanhempainvapaan päätyttyä isä tai äiti voi jäädä hoitovapaalle siihen saakka kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Osittaista hoitovapaata toinen vanhemmista voi pitää lapsen perusope- tuksen toisen lukuvuoden loppuun saakka. (STM 2009: 13.) Vanhemmilla on myös mahdollisuus vuorotella vanhempainvapaan pitämisessä, kuitenkin niin, että vapaallaolojakson pituus on kerralla vähintään 12 arkipäivää (Kela 2011d, STM: 2009: 6). Perhevapaaudistus osittaisesta vanhempainvapaasta on vanhempainvapaan tavoin astunut voimaan vuonna 2003 (Lammi-Taskula 2003: 293). Sen mukaan lapsen molemmat vanhemmat ovat yhtäaikaaisesti sekä osit- taisella vapaalla että osa-aikatyössä. Tällöin lasta hoitaa kerrallaan vain toinen vanhempi, toisen ollessa töissä. (Kela 2011, STM 2009: 10.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ensi kertaa isäksi tulevien ja alle 1-vuotiaiden esi- koislusten isien tuen- ja tiedontarpeita sekä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajan kei- noja tukea isyyttä. Tarkoituksena on myös kuvata isien kokemuksia odotusajasta ja ensimmäi- sestä vuodesta esikoislapsen isänä. Terveydenhoitajien työn tueksi tehdään opas, johon on koottu opinnäytetyön keskeiset tulokset ja tukemisen keinot. Tavoitteena on lisätä tervey- denhoitajien tietoisuutta isien kokemuksista, tiedon- ja tuentarpeista sekä tarjota tietoa tu- kemisen keinoista.

Tutkimuskysymykset:

Millaisia kokemuksia isillä on odotusajasta ja ensimmäisestä vuodesta esikoislapsen isänä?

Missä asioissa isät kokevat tarvitsevänsä tukea

- lapsen odotuksen aikana?
- lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana?

Miten terveydenhoitaja voi tukea isyyttä neuvolassa

- lapsen odotuksen aikana?
- lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana?

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutetaan perinteisenä kirjallisuuskatsauksena, jossa sovelletaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen pääperiaatteita. Opinnäytetyön aihe on rajattu ensi kertaa isäksi tuleviin ja alle 1-vuotiaan esikoislapsen isiin. Työssä keskitytään vain parisuhteessa eläviin miehiin ja ulkopuolelle jätetään erityisperheet, kuten uusperheet, yksinhuoltajat ja sateenkaariperheet. Aineistoksi on valittu vuosina 2000-2011 julkaistuja tutkimuksia, artikkeleita, kirjoja sekä DVD.

Kirjallisuuskatsaus on tieteellinen tutkimusmenetelmä, joka voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Perinteinen, systemaattinen ja narratiivinen kirjallisuuskatsaus ovat esimerkkejä aikaisemman tutkimustiedon yhteenkoonneista. Kirjallisuuskatsaukseen voidaan valita tutkimuksia hyvin laajasti tai toisaalta ottaa lähempään tarkasteluun esimerkiksi vain kaksi tutkimusta. Menetelmää on käytetty paljon terveys- ja lääketieteessä. (Johansson, Axelin, Stolt & Ääri 2007: 2-3.)

Kaikissa kirjallisuuskatsauksissa hyödynnetään jo olemassa olevia tutkimuksia ja tieteellistä tietoa rajatusta aiheesta. Tieteellisellä tiedolla tarkoitetaan julkista, kaikkien saatavilla, arvioitavissa ja luettavissa olevaa tietoa. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on yleensä saada vastaus asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kirjallisuuskatsauksen hyvänä puolena on se, että olemassa olevien tutkimusten kokonaisuuden hahmottaminen helpottuu. Lisäksi sen avulla saadaan selville tietystä aiheesta tehtyjen tutkimusten määrä, sisältö ja tutkimuksissa käytetyt menetelmät. On kuitenkin tärkeää muistaa, että katsauksessa käytettävät tutkimukset valitaan aina työn tarkoituksen perusteella, mikä vaikuttaa olennaisesti työhön sisällytettävään tutkimusaineistoon. (Johansson ym. 2007: 2-3.)

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen erona muihin kirjallisuuskatsauksiin on sen yksityiskohdaisempi tarkoitus ja erityisen tarkka tutkimusten valintaprosessi. Valittu aineisto analysoidaan tarkasti, minkä jälkeen tutkimustuloksista etsitään mahdollisia yhtäläisyyksiä. (Johansson ym. 2007: 4-5.) Tässä opinnäytetyössä sovelletaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen pääperiaatteita, mutta lähteiden haku-, valinta- ja käsittelyprosessia ei ole yhtä yksityiskohdaisesti tehty ja kuvattu. Työn lähteiksi hyväksytään myös pro gradu-tutkielmia.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimusprosessin voi jakaa eri vaiheisiin. Vaiheet ovat tutkimussuunnitelman teko, tutkimuskysymysten määrittäminen, alkuperäistutkimusten haku, valin-

ta ja laadun arviointi sekä alkuperäistutkimusten analysointi ja tulosten esittäminen (Kääriäinen, Lahtinen 2006: 39). Tämän opinnäytetyön toteutuksessa hyödynnetään samoja vaiheita.

Kirjallisuuskatsauksessa tulee olla yhdestä kolmeen tutkimuskysymystä, joilla rajataan kirjallisuuskatsauksen tarkoitus (Johansson ym. 2007: 6, Kääriäinen ym. 2006: 39). Alkuperäistutkimusten hakuvaiheessa päätetään muun muassa hakutermit sekä valitaan käytettävät tietokannat. Elektronisten tietokantojen hyödyntämisen lisäksi olisi hyvä tehdä manuaalista tiedonhakuja, jotta haku olisi riittävän kattava. (Johansson ym. 2007: 6.) Alkuperäistutkimusten valintavaiheessa määritellään tarkat sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Näitä ovat esimerkiksi tutkimuskysymyksiin ja aineiston tuloksiin perustuvat rajoitukset työhön mukaan otettaville sekä sen ulkopuolelle jätettävälle tutkimuksille (Johansson ym. 2007: 6, Kääriäinen ym. 2006: 41).

5.1 Aineiston valinta

Aineistohaku on tehty Linda-, Laurus-, Medic- ja Aleksi-tietokannoista. Lisäksi aineistoa on haettu Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) omia hakukoneita käyttäen. Kansainvälisen aineiston hakemisessa on hyödynnetty Ebsco-tietokantaa. Tiedonhankintavaiheessa on hyödynnetty myös aiheeseen läheisesti liittyviä opinnäytetöitä, joista saatiin apua isyys-temaan sopivan kirjallisuuden ja tutkimusaineiston löytämiseen. Hakusanoina tiedonhankinnassa on käytetty aiheeseen liittyviä avainsanojen yhdistelmiä ”isä JA neuvola”, ”isä JA tukeminen”, ”isyys JA tukeminen”, ”terveydenhoitaja JA tukeminen” sekä ”isä TAI isyys JA kokeminen”. Kaikissa tietokannoissa on käytetty samoja hakusanoja, niiden katkaistuja muotoja, yhdistelmiä tai englanninkielisiä käännöksiä. Aineiston haku ja valinta on kuvattu taulukossa sivulla 24 (Taulukko 1).

Aineiston sisäänottokriteerit:

- vuosina 2000-2011 julkaistut tutkimukset ja artikkelit
- vuosina 2000-2011 julkaistu kirjallisuus
- suomen- tai englanninkieliset julkaisut

Aineiston poissulkukriteerit:

- muut kuin ensimmäistä lastaan odottavat miehet tai alle 1-vuotiaan esikoislapsen isät
- erityisperheet kuten eroperheet, uusperheet, sateenkaariperheet ja yksinhuoltajat

Tietokannoista löytyi yhteensä 215 viitettä, joista otsikon perusteella lähempään tarkasteluun valittiin 52 tutkimusta. Seuraavaksi käytiin läpi tutkimusten tiivistelmät sekä tulososiot, joista

etsittiin tutkimusaihetta koskevia tuloksia. Osa tutkimuksista karsiutui sisällön perusteella pois, sillä ne eivät täyttäneet kaikkia asetettuja valintakriteereitä. Samoja viitteitä löytyi useasta eri tietokannasta ja kaikkea aineistoa ei ollut saatavilla. Sisällön perusteella lopulliseksi aineistoksi valikoitui 23 tutkimusta ja tieteellistä artikkelia.

Valitut tutkimukset, niiden tarkoitukset ja keskeiset tulokset on koottu tutkijantaulukkoon (Taulukko 3). Taulukossa on myös kuvattu tutkimuksissa käytetyt aineistot ja aineistonkeruumenetelmät. Lähteiksi on hyväksytty 2000-luvulla julkaistuja tutkimuksia, kirjoja ja artikkeleita. Käytetty tutkimusaineisto koostuu väitöskirjoista, pro gradu-tutkielmista ja Väestöliiton, Terveiden - ja hyvinvoinninlaitoksen sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuista ja selvityksestä.

Tietokanta ja hakusanat	Viitteet	Otsikon perusteella valitut	Sisällön perusteella valitut
Linda isä* JA neuvol* isä* JA tukem* isyy* JA tukem* terveydenhoit* JA tukem* isä* OR isyy* AND kokem* 2000-2011	62	13	8
Laurus isä? JA neuvol? isä? JA tukem? isyy? JA tukem? terveydenhoit? JA tukem? isä? OR isyy? AND kokem? 2000-2011	29	6	4
Medic isä* JA neuvol* isä?*JA tukem* isyä* JA tukem* terveydenhoit* JA tukem* isä* OR isyy* AND kokem* 2000-2011	54	9	1
STM isä tukeminen neuvola terveydenhoitaja 2000-2011	25	5	2
THL isä* JA neuvol* isä* JA tukem* isyy* JA tukem* terveydenhoit* JA tukem* isä* OR isyy* AND kokem*	8	4	1
Ebsco fatherhood AND support 2000-2011	37	6	3
Manuaalinen haku		9	4
Yhteensä	215	52	23

Taulukko 1. Tiedonhaku

5.2 Aineistoanalyysi

Kirjallisuuskatsauksessa aineisto voidaan analysoida sisällönanalyysia käyttäen. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan menettelytapaa, jolla kuvataan työn aineistona käytettyjen dokumenttien sisältöä sanallisesti, systemaattisesti ja objektiivisesti. (Elo, Kanste, Kyngäs, Kääriäinen, Pölkki 2011: 139, Tuomi & Sarajärvi 2002: 107.) Aineiston analysoinnin ja tulosten kuvaamisen tarkoituksena on vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin mahdollisimman kattavasti, puolueettomasti, tiivistetysti, selkeästi ja ymmärrettävästi (Kääriäinen & Lahtinen 2006: 43). Sisällönanalyysi voidaan tehdä joko induktiivisesti eli aineistolähtöisesti tai deduktiivisesti eli teorialähtöisesti (Elo ym. 2011: 139). Tämä opinnäytetyö on toteutettu induktiivista sisällönanalyysia soveltaen.

Induktiivisen sisällönanalyysin päävaiheet ovat aineiston pelkistäminen ja ryhmittely sekä teoreettisten käsitteiden luominen. Pelkistämällä tarkoitetaan tutkimuskysymysten kannalta olennaisten asioiden löytämistä valitusta aineistosta. Aineistosta poimittuja alkuperäisiä ilmauksia voidaan tiivistää tai jakaa osiin. Eri lähteistä etsitään samankaltaisia tuloksia, jotka yhdistetään keskenään. Pelkistettyjen ilmauksien yhdistämisen jälkeen muodostetaan alaluokkia, jotka nimetään ilmaisuja kuvaavalla otsikolla. Alaluokkia yhdistelemällä muodostuu yläluokkia, joista lopuksi kootaan pääluokat. Pääluokkien pohjalta hahmottuvat teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 110-115.)

Aineiston pelkistämävaiheessa valitut tutkimukset ja artikkelit jaettiin opinnäytetyön tekijöiden kesken. Jokainen perehtyi tutkimuksiin huolellisesti ja valitsi tulososiosta tutkimuskysymysten kannalta oleelliset tiedot, antamatta omien ennakko-oletusten vaikuttaa valintoihin. Aineistoon tutustussa pyrittiin siihen, että vähintään kaksi ryhmän jäsentä käy läpi jokaisen tutkimuksen. Ryhmän yhteisissä tapaamisissa todettiin, että useista tutkimuksista löytyy samankaltaisia tuloksia. Toisiinsa liittyvät tutkimustulokset on yhdistetty ja koottu aihealueittain sekä teoria- että tulososioon. Alaluokat ovat nousseet käytetyn aineiston tutkimustuloksista ja alaluokkia yhdistelemällä on muodostettu yläluokat.

6 Opinnäytetyön tulokset

6.1 Isien kokemuksia ennen esikoisen syntymää

Suurin osa miehistä pitää tietoa puolison raskaudesta positiivisena uutisena (Down ym. 2008: 60, Kajander 2007: 38, Kiiskilä 2003: 66). Raskaus koetaan lähes aina ihmeenä riippumatta siitä, onko raskaus toivottu vai ei-toivottu tai kuinka nopeasti raskaus on alkanut (Kajander 2007: 48, Paavilainen 2003: 62). Ajatus lapsen saamisesta ja isyydestä sekä lapsen odotusaika koetaan yleensä myönteisenä asiana, mikä tuo iloa kaikille isille jossain raskauden vaiheessa

(Kajander 2007: 48, Kiiskilä 2003: 65, Paavilainen 2003: 62, Säävälä ym. 2001: 14). Joissain tapauksissa alkuraskaudessa koettu haavoittuvuus tai epävarmuus raskauden kulusta ovat esteenä vanhempien kokemalle ilolle ja nautinnolle (Paavilainen 2003: 61-63).

Neuvolan tarjoama tuki

Neuvolakäyntejä, isäryhmiä sekä perhe- ja synnytysvalmennusta pidetään tärkeinä isyyteen valmistautumisen aikana (Eerola 2008: 78, Puputti-Rantsi 2009: 28, STM 2004: 84). Osa isistä kokee tarvitsevänsä keskustelukumppaniksi muita isiä, mutta heiltä saadaan tukea kuitenkin vain toisinaan (Down ym. 2003: 63, Halonen 2000: 33). Vaikka kokemusten ja mielipiteiden jakaminen koetaan yleisesti tärkeäksi, kaikilla miehillä ei ole tarvetta erityiseen isyyskeskusteluun odotusaikana (Halonen 2000: 33, Kiiskilä 2003: 67-68).

Osa miehistä tulee neuvolaan sekä perhe- ja synnytysvalmennukseen lähinnä puolisonsa toiveesta kokematta käyntejä hyödyllisinä (Eerola 2008: 78). Isät odottavat perhevalmennuksesta tiedon saamista, valmentautumista isyyteen sekä tunteiden ja kokemusten käsittelyä ennen synnytystä. Miesten on tärkeää päästä keskustelemaan ilman puolisoita läsnäoloa, sillä heidän läsnäolonsa saattaa passivoida isiä tai rajoittaa puheenaiheita. (Säävälä 2001: 30.)

Asiakaslähtöinen neuvonta, perhe- ja vertaistukiryhmät, kotikäynnit sekä miesten kannustaminen mukaan neuvolatoimintaan ovat tukimuotoja, joita isät odottavat eniten neuvolalta. Terveystietäjältä odotetaan eniten tukea vanhemmuuteen valmistautumiseen ja parisuhteen voimavarojen huomiointiin. Lisäksi usein kaivataan tiedollista tukea epävarmuuden ja ristiriitojen ehkäisemiseksi. Miehet odottavat, että parisuhdetta tuetaan neuvolassa koko perheen hyvinvointi huomioiden, mutta vain harva haluaa keskustella parisuhdeasioistaan terveydenhoitajansa kanssa (Itkonen 2005: 62-63, 66, Viljamaa 2003: 85).

Tietoa ja tukea terveydenhoitajalta

Isät kaipaavat terveydenhoitajalta tukea vanhemmuuteen valmistautumiseen ja parisuhteen voimavaroihin liittyen (Itkonen 2005: 66). Erityisen tärkeänä pidetään, että terveydenhoitaja auttaa vanhempia tiedostamaan lapsen syntymän myötä mahdollisesti tulevia haasteita (Deave & Johnson 2008: 631). Vanhemmuuteen liittyen neuvolan vastaanotolla halutaan pohtia muuttuvaa suhdetta omaan itseensä ja uuteen elämäntilanteeseen. Kaikkein vähiten halutaan pohtia muuttuvaa suhdetta omiin vanhempiin. Jotkut vanhemmat arvioivat neuvolan antaman tuen vanhemmuudelle keskinkertaiseksi. Luottamuksellisen ilmapiirin ja asiakaslähtöisen työskentelyn koetaan sen sijaan toteutuvan melko hyvin (Viljamaa 2003: 84, 85).

Osa miehistä kokee tarvitsevansa ulkopuolista apua isyyden rakentumisessa (Hakkarainen 2007: 54). Neuvolakäynneille ja synnytysvalmennukseen osallistumisella on osoitettu olevan isäksi kasvua edistäviä vaikutuksia (Eerola 2008: 76, Kiiskilä 2003: 64, Mesiäislehto-Soukka 2005: 102, Paavilainen 2003: 91). Terveystoimijalta toivotaan tietoa esimerkiksi uudesta roolista isänä, lapsenhoidosta sekä perhesuhteiden muutoksista (Deave & Johnson 2008: 629). Miehillä on selvästi tarvetta keskustella vaikeistakin isyyteen, vanhemmuuteen tai lapseen liittyvistä asioista (Säkjärvi 2008: 43). Isäksi kasvusta aiheutuvien ahdistavien kokemusten läpikäymiseen ja tunteiden jakamiseen miehet kaipaavat vertaistukea (Puputti-Rantsi 2009: 27).

Isien kokemusten mukaan ultraäänitutkimuksiin osallistuminen ja etukäteen saatu tieto lapsen sukupuolesta vaikuttavat positiivisesti isäksi kasvuun (Kajander 2007: 41, Kiiskilä 2003: 68, Puputti-Rantsi 2009: 27). Myös sikiön sydänäänten kuuntelu ja liikkeiden tunnustelu, mittaus- tulosten seuraaminen sekä tiedon saanti sikiön kehityksestä edesauttavat isäksi kasvua (Kajander 2007: 43, 45, Kastu 2002: 43, Kiiskilä 2003: 64, Paavilainen 2003: 85-86) Osa isistä kokee isyysspaketin saamisen positiivisena ja isyyttä konkretisoivana asiana (Puputti-Rantsi 2009: 26).

Jotkut miehet huolestuvat heti raskaudesta kuullessaan lapsen ja odotusaikaan liittyvistä asioista (Kajander 2007: 48, Paajanen 2006: 23). Ennen lapsen syntymää miehiä askarruttaa tuleva synnytys sekä kaikki muutokset, joita lapsi tuo mukanaan (Halonen 2000: 39, Oksanen 2005: 42). Miehet kokevat turhautuneisuuden tunteita, jos he eivät saa riittävästi tai riittävän yksityiskohtaista tietoa lapsen odotusajasta (Deave & Johnson 2008: 629). Isät toivovatkin saavansa neuvolasta ensisijaisesti tiedollista ja emotionaalista tukea sekä käytännön apua. Vertaistukea sen sijaan odotetaan vähemmän. (Viljamaa 2003: 86.)

Joku isä kokee, että hänen esittämiinsä kysymyksiin vastataan äidille, mikä saa hänet kokemaan itsensä tarpeettomaksi neuvolakäynneillä (Eerola 2008: 78-79). Isän täyttämää Audit-lomaketta, joka on alkoholin liikakäytön tunnistusmenetelmä, ei aina käsitellä lainkaan. Tämän vuoksi isä voi kokea, ettei terveydenhoitajaa kiinnosta isään liittyvät asiat. (Eerola 2008: 78-79, THL 2011: 165.) Isät, jotka kokevat jäävänsä huomiotta neuvolassa, pitävät käyntejä ajanhukkana (Eerola 2008: 78-79). Joku isä kuitenkin kokee neuvolakäynnit hyödyllisiksi ja tarpeellisiksi, vaikka niillä ei käsiteltäisikään isyyttä (Mesiäislehto-Soukka 2005:114).

Turvallisuutta ja varmuutta isille

Neuvolan henkilökunnan ammattitaitoon uskomisen lisää isien turvallisuudentunnetta. Erityisen tärkeää on, että isät voivat luottaa terveydenhoitajan asiantuntijuuteen raskaudenaikaisten seurantojen ja toimenpiteiden hallinnassa. Isien näkemysten mukaan terveydenhoitajan

kokemuksella, iällä sekä työskentelyssä näkyvällä varmuudella ja tarkkuudella on vaikutusta siihen, kuinka asiantuntevana häntä voidaan pitää. Isien kokemaa turvallisuudentunnetta lisää myös se, jos neuvolatoimintaa pidetään yleisesti tarkoituksenmukaisena. Tähän vaikuttavat esimerkiksi keskustelunaiheiden ajankohtaisuus, käyntitiheyden pitäminen sopivana sekä käyntien kokeminen tarpeellisina. (Paavilainen 2003: 87-88.)

Kokemus tietoa vaille jäämisestä sekä omin avuin selviytymään joutumisesta aiheuttaa isissä turvattomuutta. Joidenkin isien mukaan esimerkiksi sikiötutkimuksia ehdotetaan kaikille liian rutiininomaisesti, jolloin todellista valinnanmahdollisuutta ei tunnu olevan. Puutteita koetaan myös odotusaikana mahdollisesti ilmenevien vaikeuksien valmentamisessa. Normaalin raskaudenkulun lisäksi kaivataan enemmän tietoa negatiivisista asioista, kuten Downin syndroomasta, rhesus-immunisaatiosta, raskausmyrkytyksestä ja imetysongelmista. (Paavilainen 2003: 93-94.)

Äitiysneuvolan terveydenhoitaja voi omalla käytöksellään ja toiminnallaan lisätä miesten kokemaa varmuudentunnetta. Neuvolakäyntien sisällön lähtökohtana tulee aina olla isän tai äidin kysymykset, jotta lasta odottavat vanhemmat tuntevat itsensä tärkeiksi ja näkevät, että terveydenhoitaja on aidosti kiinnostunut juuri heidän raskautensa kulusta. Hyvän hoitosuhteen muodostumisen kannalta keskeistä on se, millainen asenne terveydenhoitajalla on ja millainen ilmapiiri vastaanotolla vallitsee. Jos ilmapiiri koetaan hyväksi, on miesten miellyttävämpi tulla neuvolaan. Terveydenhoitaja voi välittää asiakkaille hyväksyntää esimerkiksi ystävällisellä käytöksellään sekä myönteisellä suhtautumisellaan. (Paavilainen 2003: 90-92.)

Terveydenhoitajan tulee kiinnittää huomiota asiakaskohtaamisten laatuun. Vanhempien ohjaamisen tulee tapahtua myönteisessä ja leppoisassa ilmapiirissä. Painostamista ja syyllistämistä täytyy kaikissa tilanteissa välttää, ja terveydenhoitajan tuleekin ennemmin vain suositella ja neuvoa, ja jättää ratkaisun tekeminen lapsen isän ja äidin vastuulle. (Paavilainen 2003: 92.)

Miehet odottavat, että heitä pidetään neuvolassa äidin kanssa tasavertaisina asiakkaina. Miehet toivovat, että terveydenhoitaja tunnustaa miehen aseman tulevana isänä sekä huomioi hänet äidin kumppanina. Joissain tilanteissa terveydenhoitaja voi ajaa isän etua esimerkiksi neuvottelemalla isälle mahdollisuuden osallistua puolison lääkärintarkastukseen. (Paavilainen 2003: 91.)

Isät kokevat, että koko perheen tukeminen ja vanhemmuuteen liittyvä ohjaus on neuvolassa niukkaa, mikä lisää heidän kokemuksiaan varmuutta vaille jäämisestä. Erityisesti ensimmäistä lastaan odottavat miehet kaipaavat enemmän tietoa ja keskustelua isänä olemisesta. Osa isistä pitää neuvolasta saatua tukea myös liian kapea-alaisena. Neuvolassa keskitytään usein

pelkkään raskauden etenemiseen, mikä on tuleville vanhemmille keskeinen ja tärkeä aihe, mutta ohjausta toivotaan myös laajemmin uuteen elämäntilanteeseen ja tulevaisuuteen valmentaan. (Paavilainen 2003: 98.)

Mielikuvia lapsiperheen arjesta

Miehillä on jo odotusaikana joitain mielikuvia lapsiperheen arjesta. Joku uskoo lapsen syntymän jälkeisen ajan olevan vain vauvan hoitamista, mutta ei kuitenkaan halua uskoa sitä todeksi. Tietämättömyys siitä, mihin aikaa lapsen hoidossa todellisuudessa kuluu, aiheuttaa epävarmuudentunteita. Jotkut pariskunnat eivät vielä odotusaikana keskustele tulevan lapsen hoitoon liittyvistä asioista, mutta lapsen kasvatusta koskevat kysymykset herättävät keskustelua. (Kiiskilä 2003: 67-68, 71, 73.)

Miehet tarvitsevat tukea ja tietoa perheen kehittymistä tukevista konkreettisista ratkaisuista. Muiden isien kokemuksia esimerkiksi talon tai auton vaihdosta sekä taloudellisesta pärjäämisestä lapsen synnyttyä kuullaan mielellään. (Puputti-Rantsi 2009: 30.) Miehet valmistautuvat isyyteen hankkimalla tavaroita ja remontoimalla kotia vauvan tarpeita vastaavaksi (Eerola 2008: 78, Kajander 2007: 43,48, Kiiskilä 2003: 66). Vauvalle sopivien hankintojen tekemiseen toivotaan ideoita ja ehdotuksia (Puputti-Rantsi 2009: 31).

Suurimmalla osalla miehistä on jo raskausaikana realistisia odotuksia vauvanhoitoon kuten vauvan imetys- ja unirytmiiin liittyen. Enemmistö miehistä ajattelee, että vauva tulee syöttää milloin tahansa hän ruokaa vaatiikin. Lisäksi he ovat sitä mieltä, että jopa pienelle vauvalle juttelu on tärkeää. (Down ym. 65-66.) Useita isiä kuitenkin mietityttää omat lastenhoito- ja kasvatustaidot, esimerkiksi vauvan käsittely, vaipanvaihto, syöttäminen ja turvallisuudesta huolehtiminen (Kajander 2007: 45, Mesiäislehto-Soukka 2005: 89, Puputti-Rantsi 2009: 30). Huolissaan miehet ovat myös kyvystään sopeutua pienen vauvan päivärytmiin (Kajander 2007:46, 51). Kaikkia isyys ei erityisesti huoleta, vaan isyyteen siirtyminen koetaan luonnollisena ja tärkeänä jatkumona elämässä (Kajander 2007: 52).

Valmistautumista vanhemmuuteen puolison kanssa

Jonkun mielestä parisuhteen on oltava turvallinen, jotta päätöstä lapsen hankinnasta voi edes harkita. Tunteen siitä, että suhteeseen voidaan hankkia lapsi, tulee olla vahva. (Kajander 2007: 45, 53.) Joidenkin miesten kokemusten mukaan raskausaika muuttaa parisuhdetta ja myös lapsen syntymän uskotaan tuovan muutoksia (Deave & Johnson 2008: 630, Kiiskilä 2003: 67). Osa miehistä on huolissaan parisuhteen toimivuudesta lapsen syntymän jälkeen (Kajander 2007: 45, 53). Jotkut miehet kokevat hämmennystä, kun eivät tiedä, miten puolisoa tulee lähestyä tai koskea tämän mielialojen vaihdellessa (Kiiskilä 2003: 67).

Miesten kiinnostus seksiin raskausaikana voi vähentyä, mikä saattaa loukata puolison tunteita. Miesten vähentynyt kiinnostus seksiin voi liittyä esimerkiksi pelkoon sikiön vahingoittamisesta yhdynnän aikana. Myös vanhojen tottumusten muuttaminen ja keskenmenon pelko, jos yhdyntä aiheuttaa puolisolle supistelua, vaikuttavat miesten seksihaluihin. (Säävälä ym. 2001: 16.)

Monet miehet kokevat, että odotusaika ja lapsen saaminen lähentävät ja syventävät parisuhdetta (Kajander 2007: 40, 43, 47, Kiiskilä 2003: 65, 68). Joidenkin miesten mielestä odotusajan parasta aikaa on puolison kanssa vietetyt yhteiset kotihetket. Tällaiset tilanteet saavat osan miehistä kokemaan isyyden tunteita ja herättämään ajatuksia tulevasta perheestä. Puolison kanssa vietetty aika, johon sisältyy esimerkiksi haaveilua tulevaisuudesta ja tulevan lapsen nimen pohtimista, saa jotkut miehet tuntemaan itsensä tärkeäksi osaksi odotusaikaa. (Kajander 2007: 41, 43, 52, Kiiskilä 2003: 66.) Moni mies kokee elämän muuttuvan odotusaikana kotikeskeisemmäksi harrastusten ja oman ajan vähentyessä. Kumppanin kanssa vietetty aika koetaan kuitenkin nautinnollisena ja tarpeellisena. (Kajander 2007: 40-41, 43, Kiiskilä 2003: 66.) Kumppanin kokema onni raskaudesta lisää myös miesten onnellisuutta (Paavilainen 2003: 62).

Uuden isän roolin sisäistämiseen ja isäksi kasvamiseen vaikuttaa paljon tulevien vanhempien yhteiset raskausajan kokemukset ja puolison kysy tukea miestään (Itkonen 2005: 42). Moni miehistä saa tukea, kuten vanhemmuuteen ja isäksi tulemiseen liittyvää keskusteluapua, lähinnä puolisoltaan (Deave & Johnson 2008: 629, Down ym. 2008: 63, Kiiskilä 2003: 68, Viljamaa 2003: 73). Puolison lisäksi tukea saadaan omalta perheeltä ja ystäviltä (Deave & Johnson 2008: 629, Down ym. 2003: 63, Oksanen 2005: 42-43, Säkjärvi 2008: 15, Viljamaa 2003: 73).

Huolta kantamassa

Huolta miehissä raskausaikana aiheuttavat sekä sikiön että kumppanin vointiin liittyvät asiat (Kajander 2007: 41, 45, Oksanen 2005: 47). Erilaiset raskaudenaikaiset sekä puolison että vauvan hyvinvointiin liittyvät riskitekijät voivat aiheuttaa isälle ahdistuksen, epävarmuuden, ristiriitaisuuden ja jopa ulkopuolisuuden tuntemuksia (Säävälä ym. 2001: 12). Miesten odotusajan vaikeat kokemukset koskevat esimerkiksi odottavan äidin huonovointisuutta ja mielialojen vaihtelua sekä lisääntyneitä lääkäri- ja sairaalakäyntejä (Kajander 2007: 45). Useat miehet pohtivat myös puolison työssä jaksamista sekä tulevaa räsitusta, kuten yövalvomisten ja kotitöiden lisääntymistä (Itkonen 2005: 38, Kajander 2007: 46). Osa miehistä on huolissaan myös perheen tulojen laskemisesta vaimon jäädessä kotiin (Kajander 2007: 43-44).

Miehiä askarruttaa lapsen terveyteen negatiivisesti liittyvät asiat kuten keskenmenoriski ja lapsen mahdolliset sairaudet (Kajander 2007: 42, 46). Isät kokevat pelkoa erityisesti silloin, kun raskaus on mahdollistunut hoitojen avulla tai puolisollla on aiemmin ollut keskenmenoja

(Säävälä ym. 2001: 12). Tulevia isiä mietityttää myös vanhempien oman toiminnan vaikutukset sikiön terveyteen, esimerkiksi odottajan lääkkeiden käyttö (Kajander 2007: 45, 50).

Miesten kokemusten mukaan äitiysneuvolassa painotetaan isän tehtävää äidin tukijana. Tästä syystä miesten on vaikea tuoda neuvolassa esille omaa hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Esimerkiksi työ rasittaa useita miehiä odotusaikana. (Itkonen 2005: 54.) Osa miehistä kokeekin vaikeaksi työmatkojen ja puolison kanssa vietetyn ajan yhteensovittamisen (Kajander 2007: 43, 45.) Suuri osa isistä on myös sitä mieltä, että taloudelliset huolet tai puolison vaatimukset rasittavat heitä jo raskausaikana (Down ym. 2008: 64).

Raskauden loppuvaiheessa miehet kantavat huolta synnytyksen onnistumisesta (Kajander 2007: 51). Isät kokevat, että tietoa raskaudesta, synnytyksestä ja lapsen hoitoon liittyvistä asioista on runsaasti saatavilla (Halonen 2000: 44). Tiedon paljous nähdään kuitenkin ongelmallisena, sillä omia tarpeita vastaavan tiedon löytäminen koetaan vaikeaksi. (Halonen 2000: 44.)

Miesten päässä pyörivien huoltien ja tuntemusten paljous voi aiheuttaa fyysistä oireilua, jos miehet eivät osaa pukea tunteitaan sanoiksi ja jäävät hautomaan niitä yksin (Säävälä ym. 2001: 13). Yli viidesosa suomalaisista odottavista isistä kärsii raskausaikana erilaisista fyysisistä ja psyykkisistä oireista. Oireina voi olla erilaisia kipuja ja särkyjä, ahdistusta, pelkoja, painonnousua tai unihäiriöitä. (Säävälä ym. 2001: 13.) Esimerkiksi omaa painonnousua odotusajana pidetään ikävänä yllätyksenä (Kajander 2007: 51). Oireilu voi olla seurausta isän hyvästä kyvystä samaistua äidin tilanteeseen (Säävälä ym. 2001: 13).

Jännittävä synnytys

Tuleva synnytys askarruttaa miehiä odotusaikana (Oksanen 2005: 42, Halonen 2000: 39). Synnytykseen liittyen vanhemmat toivovat saavansa enemmän tietoa neuvolasta (Kastu 2002: 43, Paavilainen 2003: 88, Puputti-Rantsi 2009: 27). Myös synnytykseen liittyvä käytännön harjoittelu koetaan hyödyllisenä raskauden aikana (Paavilainen 2003: 88). Synnytyssairaalassa käynti nähdään hyvänä ja turvallisuuden tunnetta lisäävänä asiana ennen synnytystapahtumaa (Paavilainen 2003: 88, Puputti-Rantsi 2009: 27). Synnytyksen viivästyminen laskettuun aikaan nähdään hermostuttavaa miehiä (Kajander 2007: 44). Isät ovat kiinnostuneita saamaan synnytysajan kohtaan liittyvää tietoa sekä kuulemaan muiden synnytyskokemuksista (Puputti-Rantsi 2009: 27).

Isien kokemusten mukaan heillä ei ole riittävästi tietoa, miten he voivat omalla toiminnallaan auttaa ja tukea vaimoaan synnytyksessä (Deave & Johnson 2008: 630, Mesiäislehto-Soukka 2005: 103, 112). Isät ovat usein hämillään synnytystilanteesta ja he toivoisivat saavansa selkeitä ohjeita synnytyksen etenemisestä sekä siitä, miten heidän tulisi synnytyksessä

toimia (Deave & Johnson 2008: 630, Säävälä ym. 2001: 17). Isien saattaa olla vaikea sopeutua omaan melko passiiviseen vierestä seuraajan ja puolison tukijan rooliinsa. Miesten on usein helpompi purkaa ahdistuksen tunteitaan tekemiseen ja toimintaan, minkä vuoksi synnytyssalissa oleminen on vierasta ja pelottavaa. Miesten on usein vaikea käsittää puolison kädestä pitämisen tai hieronnan merkitys. (Säävälä ym. 2001: 17.)

Suurin osa isistä haluaa olla paikalla lapsensa syntymän hetkellä (Down ym. 2008: 60, Oksanen 2005: 47). Valtaosa suomalaisista isistä osallistuukin synnytykseen puolisonsa tukena. Isän osallistumista synnytykseen pidetään normina, ja ehkä sen vuoksi juuri kukaan isä ei halua myöntää, jos on jättänyt menemättä synnytykseen. Huomattava osa niistä isistä, jotka tahottomattaan eivät ole päässeet mukaan synnytykseen, ovat joutuneet jäämään pois työkiireiden vuoksi. (Säävälä ym. 2001: 17, 19.)

6.2 Terveydenhoitaja isyyden tukijana äitiysneuvolassa

Isien tukeminen vanhemmuuteen on tärkeää jo ennen vauvan syntymää, vaikka miehille uusi elämänvaihe konkretisoituu usein vasta lapsen syntymän jälkeen (Kiiskilä 2003: 63, STM 2004: 83, Säävälä ym. 2001: 12). Joidenkin isien kokemusten mukaan isyyteen valmistautuminen lapsen odotuksen aikana on ollut liian vähäistä (Deave & Johnson 2008: 629). Äitiysneuvolassa miehiä tuetaan erityisesti isäksi kasvussa ja lapsen hoitoon osallistumisessa sekä neuvotaan naisen tukemisessa synnytyksen aikana (STM 2003: 41). Osa isistä ei vielä odotusaikana tiedä, millaista isyyttä he aikovat toteuttaa lapsen synnyttyä ja etenkin nämä miehet tarvitsevat ammattilaisen ohjeistusta sekä kannustusta jaetun vanhemmuuden toteuttamiseen (Säävälä ym. 2002: 16).

Isä mukaan neuvolaan

Miesten osallistuminen neuvolakäynneille puolisonsa kanssa nähdään tärkeänä ja isyyden tukemista helpottavana asiana (Kastu 2002: 36, Paavilainen 2003: 86). Terveydenhoitaja voi rohkaista miehiä isäksi kasvuun toivottamalla heidät tervetulleiksi neuvolaan sekä kannustamalla heitä osallistumaan vastaanotoille koko raskauden ajan (Kastu 2002: 39, STM 2008: 24). Jotkut isät kokevat neuvolaan menon olevan täysin heidän oman aloitteellisuutensa varassa, koska heille ei ole lähetetty henkilökohtaista kutsua neuvolaan (Paavilainen 2003: 100). Terveydenhoitaja voikin kutsua isän vastaanotolle äidin kautta suullisesti, omalla kirjeellä tai vanhemmille suunnatulla yhteisellä kirjeellä (STM 2008: 24, STM 2004: 84). Isälle voidaan myös lähettää äidin kautta terveisiä ja tietoa esimerkiksi sikiön voinnista, jos isä ei pääse mukaan vastaanotolle. (Kastu 2002: 39.)

Käynnin ajankohtaa suunnitteleamalla voidaan mahdollistaa esikoistaan odottavien miesten osallistuminen vastaanotolle (Kastu 2002: 45). Esimerkiksi iltavastaanoton järjestäminen on hyvä keino saada isät neuvolaan, jottei työ estä heidän tuloaan. Terveystenhoitaja voi myös järjestää isälle oman vastaanottokerran äitiys- ja lastenneuvolaan. (STM 2008: 25-26.) Vastaanotolla tuolien paikka tulee suunnitella niin, että myös miehet pääsevät istumaan pöydän ääreen (Kastu 2002: 45-46).

Äitiyshuollon palveluiden antaman tuen on lähdettävä myös isän tarpeista, jotta sillä voidaan edistää isäksi kasvua (Mesiäislehto-Soukka 2005: 124). Terveystenhoitajien tulee kunnioittaa miesten omaa päätöksentekoa neuvolan vastaanotoille osallistumiseen liittyen. Terveystenhoitajat yrittävätkin välttää miesten syyllistämistä, jos he eivät pääse osallistumaan neuvolatoimintaan raskauden aikana. Isille annetaan myös mahdollisuus vetäytyä syrjään vastaanottotilanteessa sekä kertoa isäksi tulemiseen liittyvistä tuntemuksistaan vain, jos he itse niin haluavat. (Kastu 2002: 38-39.)

Isä neuvolassa

Terveystenhoitajat pitävät tärkeänä, että miehille kerrotaan ensimmäisellä käynnillä tarkemmin neuvolan toiminnasta, kuten raskaudenaikaisista neuvolakäynneistä ja myös perheen mahdollisuuksista hyödyntää erikoissairaanhoidon palveluja. Lisäksi miehille annetaan tietoa raskaudenaikaisista tutkimuksista ja naisille tyypillisistä odotuksenaikaisista mielialanvaihteiluista. Koko perheen hyvinvointi tulee huomioiduksi heti ensikäynniltä lähtien, jos terveystenhoitaja esimerkiksi mittaa myös miehen verenpaineen ja huomioi muutenkin hänen fyysisen vointinsa. (Kastu 2002: 39, 43.)

Terveystenhoitajien mielestä isän osallistuminen neuvolakäynneille on erityisen tärkeää silloin, kun sikiön sydänääniä on mahdollista kuunnella ja sikiön liikkeitä pystyy tunnustelemaan (Kastu 2002: 39). Sydänäänten kuuleminen tuo miehille turvallisuutta ja varmuuden siitä, että esimerkiksi tuulimunaraskauden sijaan kohdussa todella kehittyy lapsi (Paavilainen 2003: 85-86). Myös sikiön liikkeiden tunnustelu, mittaustulosten seuraaminen sekä tiedon saanti sikiön kehityksestä ovat keinoja lisätä isien turvallisuudentunnetta ja positiivisia kokemuksia. (Kajander 2007: 43, 45, Kastu 2002: 43, Paavilainen 2003: 85-86). Myös ultraäänitutkimuksiin osallistuminen ja mahdollisesti etukäteen saatu tieto lapsen sukupuolesta edistävät joidenkin kokemusten mukaan miesten isäksi kasvua (Kajander 2007: 41, Puputti-Rantsi 2009: 27).

Terveystenhoitaja voi lisätä tulevan isän luottamusta lapsen normaaliin kehitykseen antamalla tarkempia tietoja sikiön voinnista, kasvusta ja sen hetkisestä koosta, virkeydestä tai asennosta (Paavilainen 2003: 85-86). Isille kerrotaan myös sikiön kehitykseen liittyvistä tekijöistä, kuten mitä sikiö voi tuntea, kuulla ja nähdä raskauden eri vaiheissa. Isät ovat ilmaisseet myös

halunsa kuulla päihteisiin liittyvää tietoa, kuten millaisia haittavaikutuksia äidin raskaudenai-
kaisella alkoholin, tupakan tai huumeiden käytöllä voi sikiön kannalta olla. (Kastu 2002: 43-
44.)

Terveydenhoitaja voi vahvistaa esikoistaan odottavan miehen isäksi kasvua arvioivan tuen
avulla eli antamalla miehelle myönteistä tai rakentavaa palautetta. Isälle voidaan esimerkiksi
antaa kiitosta isyyteen paneutumisesta, jos hän tuo neuvolassa esille puhuneensa muiden
perheellisten miesten kanssa isyydestä. Terveydenhoitajat antavat positiivista palautetta vas-
tuunottamisesta niille isille, jotka osallistuvat aktiivisesti neuvolatoimintaan puolisonsa tuke-
na. (Kastu 2002: 47-48.)

Neurolakäynneillä terveydenhoitajan on tärkeää keskustella tulevien isien kanssa ajankohtai-
sista asioista. Isäksi kasvuun liittyen on hyvä viritellä keskustelua esimerkiksi miesten odotuk-
sista arkipäivän sisällön muuttumisesta lapsen syntymän myötä tai miesten omista valmiuksis-
ta hoitaa lasta ja olla lapsen kanssa. (Kastu 2002: 37.) Isät kysyvät äitejä harvemmin neuvoa
terveydenhuoltoalan ammattilaisilta. Yli puolet isistä turvautuu kirjoihin ja lehtiin halutes-
saan tietoa raskaudesta ja varhaisesta vanhemmuudesta. Tilaisuuden tullen suurin osa isistä
turvautuu myös omalta perheeltä tai perhevalmennuksesta saatuihin neuvoihin. (Down ym.
2008: 67.)

Tukea ja tietoa isyyteen

Suurin osa isistä kokee tarvitsevänsä toisten henkilöiden tai tahojen tukea (Oksanen 2005:
44). Äitiysneuvolan terveydenhoitajan keinoja isyyden tukemiseen ovat esimerkiksi emotio-
naalisen, tiedollisen, arvioivan ja konkreettisen tuen antaminen tulevalle isälle (Kastu 2002:
2). Esimerkiksi tietolehtiset koetaan hyödyllisiksi, koska se niissä oleva tieto on helposti ym-
märrettävää (Deave & Johnson 2008: 629).

Miehet odottavat terveydenhoitajalta tietoa sekä tukea vanhemmuuteen valmistautumiseen
ja parisuhteen voimavaroihin liittyen. Odotetuimmat tukimuodot ovat parisuhteeseen liittyvä
yksilöneuvonta, perhevalmennus, perhe- ja vertaisryhmätoiminta, kotikäynnit sekä miesten
kannustaminen neuvolatoimintaan osallistumiseen. Näillä tukimuodoilla voidaan ehkäistä
miesten epävarmuuden tunteita sekä ristiriitaisia kokemuksia. (Itkonen 2005: 63.)

Neurolakäynneillä keskusteluihin mukaan pääsy vaatii miehiltä paljon omaa aktiivisuutta ja
aloitteellisuutta (Fägerskiöld 2006: 81, Jämsä 2010: 29, Paavilainen 2003: 100, Säkjärvi
2008: 12). Isien mielestä keskustelu sujuu helpommin silloin, kun terveydenhoitaja kannustaa
heitä osallistumaan. Tämä myös lisää isien tyytyväisyyttä terveydenhoitajan toimintaan sekä
saamaansa palveluun. (Fägerskiöld 2006: 81.)

Terveydenhoitajan tulee suunnata osa käyntien sisällöstä suoraan miehille, jotta he kokisivat olevansa enemmän osallisia (Deave & Johnson 2008: 629). Miehelle tulee myös antaa mahdollisuus keskustella kahden kesken terveydenhoitajan kanssa (Mesiäislehto-Soukka 2005: 81). Osa isistä toivoo, että terveydenhoitajan puhelinnumero annettaisiin myös suoraan hänelle (Deave & Johnson 2008: 629).

Tukea parisuhteelle

Neuvolassa voidaan tukea parisuhdetta antamalla tietoa parisuhteelle voimaa-antavista sekä sitä kuormittavista tekijöistä eli lisäämällä vanhempien tietoisuutta. Ulkopuolisen kertomat näkemykset ja jaetut kokemukset auttavat perheitä huomaamaan, etteivät he ole yksin mahdollisten ongelmiansa kanssa. Parisuhdeasioista keskusteleminen ja puheeksi ottaminen sekä positiivisen palautteen antaminen hyvin sujuvista asioista ovat neuvolan keinoja tukea parisuhdetta. (STM 2004: 82.) Jotkut isät pitävät riittävinä parisuhteen voimavarojen tunnistamisen menetelminä neuvolassa keskustelua ja parisuhteen havainnointia (STM 2008: 33).

Merkittävät lasta odottavan perheen elämään voimavaroja antavat ja kuormittavat asiat liittyvät yleensä seuraaviin teemoihin: terveys ja elämäntavat, vanhempien oma lapsuus, parisuhde, vanhemmaksi kasvu ja vanhemmuus, sosiaalinen tuki ja taloudellinen tilanne, sekä työ ja asuminen. Neuvolan terveydenhoitaja voi aktivoida tulevia vanhempia keskustelemaan näistä asioista voimavaralomakkeen avulla. Omassa elämäntilanteessa voimavaroja antavien ja kuormittavien tekijöiden tiedostaminen voivat tarvittaessa edistää tilanteen korjaamista. Lomakkeita käyttämällä voidaan vanhemmille osoittaa, että neuvola on paikka, jossa ollaan kiinnostuneita koko perheen hyvinvoinnista sekä voidaan puhua perheestä lapsen kehitys- ja kasvuympäristönä. (THL 2011: 125.)

Voimavaralomaketta käyttämällä lisätään myös terveydenhoitajien valmiuksia ottaa puheeksi erilaisia perheen elämään liittyviä asioita (THL 2011: 125). Isien tukemisessa ja keskustelun herättämisessä voidaan käyttää apuna myös muita kyselyitä, kuten vanhemmuuden ja parisuhteen roolikarttaa (Itkonen 2005: 64, STM 2004: 82). Neuvolatyössä hyödynnetään myös muita lomakemalleja, videoita, oppaita ja julkaisuja isien tukemiseksi tehdyssä työssä. Neuvolan terveydenhoitajan tulee myös jakaa isille suunnattua materiaalia. (STM 2008: 31-33.)

Neuvolassa on tärkeää tukea toimivaa parisuhdetta ja ennaltaehkäistä ongelmien kärjistymistä. Esimerkiksi perhevalmennukseen kuuluu tiedon antaminen parisuhteeseen tavallisesti sisältyvistä vaiheista ja vaikeuksista, joita parit voivat kohdata lapsen syntymän jälkeen. Terveydenhoitajan on tärkeää kannustaa tulevia vanhempia osallistumaan perhevalmennukseen. (STM 2004: 82.)

Terveystenhoitajat pitävät tärkeänä, että miesten kanssa keskustellaan lapsen odotusaikana naisen kehon raskaudenaikaisia muutoksista sekä yleisesti seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Miehet voivat kokea ongelmaksi erityisesti sen, jos naisella on alkuraskaudessa seksuaalista haluttomuutta. Myös yhdyntäasiat, kuten voiko sikiölle aiheutua vahinkoa tai vaaraa, mietittävät miehiä. (Kastu 2002: 43.)

Tukea ryhmästä

Perhevalmennuksessa ja erilaisissa isäryhmissä isyyden tukeminen mahdollistuu luontevasti, sillä niissä tavataan etenkin ensi kertaa isäksi tulevia miehiä (Puputti-Rantsi 2009: 28, STM 2004: 84, Säävälä ym. 2002: 16). Vanhempien yhteiset tapaamiset ovat hyviä, koska puoliset tuovat niihin mukanaan myös epävarmat miehet (Säävälä ym. 2002: 16).

Perhevalmennus tulee lähtökohtaisesti toteuttaa isille sopivan aikataulun mukaisesti (Kastu 2002: 45). Lähes kaikki isät tarvitsevat henkilökohtaista rohkaisua ja kannustusta ryhmiin osallistumiseen (Säävälä ym. 2002: 16). Kutsun lähettäminen ennen perhevalmennuksen alkamista on yleinen tapa kannustaa isiä osallistumaan valmennukseen. Yleisimmin äidille ja isälle lähetetään yhteinen kirjallinen kutsu, mutta jossain neuvolassa isälle on lähetetty oma henkilökohtainen kirje. (STM 2008: 27.)

Perhevalmennuksessa neuvolan terveydenhoitajalla on hyvä tilaisuus jakaa tietoa ja lisätä isien luottamusta omiin kykyihin. Isien itseluottamusta voidaan lisätä, esimerkiksi jakamalla isät ja äidit eri ryhmiin ainakin yhdellä tapaamiskerralla. Näin miehet saavat tilaisuuden keskustella, esimerkiksi isänä olemisesta, parisuhteesta, synnytyksestä ja lapsenhoidosta, keskenään, terveydenhoitajan tai kokeneemman isän kanssa ilman paljon tietoa haalineiden äitien läsnäoloa (Säävälä ym. 2001: 17, 30). Ryhmänvetäjän on tärkeä antaa tilaa osallistujien omalle ajattelulle, ideoille sekä taidoille selviytyä itsenäisesti lapsesta huolehtimisesta (Keinänen 2002: 30).

Jotta isäryhmät vastaisivat isien tarpeita, on tärkeää saada isät mukaan suunnittelemaan ja kehittämään ryhmien toimintaa sekä sisältöä (STM 2004: 84). Kuitenkin vain pieni osa isistä on kiinnostunut osallistumaan isätoiminnan suunnitteluun tai toteutukseen. Isäryhmiltä toivotaan sopivassa suhteessa sekä toiminnallista tekemistä että keskustelua. (Säkjärvi 2008: 43, 46.) Jotkut isät ovat myös ehdottaneet, että ryhmässä katsottaisiin isyyteen liittyviä videoita (Deave & Johnson 2008: 629).

Isäryhmissä pyritään vahvistamaan isien tunnetta heidän tärkeydestään täysvaltaisina vanhempina kokemuksista ja tunteista keskustelemalla. Ainoastaan isille suunnattuja ryhmiä on tärkeää järjestää, jotta isät saisivat mahdollisuuden puhua ilman äidin läsnäoloa. Äidin pai-

kallaolo passivoi usein isän ja saa hänet vetäytymään taka-alalle äidin toimiessa perheen edustajana. Äidin poissaolo antaa isille mahdollisuuden arkojen parisuhdeasioiden käsittelyyn. (Säävälä ym. 2001: 16, 30.)

Tärkeä lähtökohta isäryhmien toimivuudelle on se, että isät kokevat tilanteessa turvallisuutta sekä yhteenkuuluvuutta muiden osallistujien kanssa. Riittävän turvallisessa tilanteessa isät oppivat paremmin tunnistamaan ja uskaltautuvat ilmaisemaan omia kokemuksiaan sekä käsittelemään erilaisista asioista. Turvallisuutta voi lisätä avoimella vuorovaikutuksella sekä tekemällä ryhmän toimintatavat etukäteen kaikille tutuiksi. Yhteenkuuluvuus puolestaan lisääntyy pikkuhiljaa ryhmän jäsenten oppiessa tuntemaan ja hyväksymään toisensa. (Säävälä ym. 2001: 28.) Ryhmätilaisuuksissa istumajärjestys tulisi suunnitella niin, että osallistujat näkevät toistensa kasvot, sillä tämä aktivoi keskustelun viriämistä ryhmässä (Kastu 2002: 46).

Isä synnytyksessä

Synnytykseen liittyen terveydenhoitajat antavat miehille tietoa erityisesti isän tehtävistä synnytyksessä (Kastu 2002: 43). Tiedon omaksumista voi edistää lisäksi käytännön harjoittelulla osana perhevalmennusta (Paavilainen 2003: 88). Terveydenhoitaja voi myös kannustaa isiä osallistumaan synnytyssairaalan tutustumiskäyntiin, jolloin sairaala tulee paikkana tutuksi ja perhe saa tietoa synnytyksen sekä lapsivuodeajan hoitotyöstä (Kastu 2002: 40, Paavilainen 2003: 88). Erityisesti epävarmat isät voivat kaivata rohkaisua itse synnytystapahtumaankin osallistumiseen (Kastu 2002: 40).

Terveydenhoitajan tulee kannustaa isiä osallistumaan synnytykseen. Synnytyksessä mukanaolo lisää miesten varmuutta hoitaa lastaan, koska he saavat mahdollisuuden aloittaa vauvan hoitamisen heti. Lapsen hoitaminen heti syntymästä lähtien tarjoaa hyvät edellytykset vahvan suhteen muodostumiselle isän ja lapsen välille. (Säävälä ym. 2001: 19.)

6.3 Isien kokemuksia esikoisen syntymän jälkeen

Lapsen saamista pidetään ainutlaatuisena ja uskomattomana kokemuksena. Monelle miehelle isyyden alku ja lapsen syntymän jälkeinen aika on sekä haastavaa ja pelottavaa että ihanaa. (Deave & Johnson 2008: 629, Hakkarainen 2007: 31, Kiiskilä 2003:70, 73, Oksanen 2005: 49, 53.) Useat tuoreet isät kuvaavat tunteitaan ilona lapsen syntymisestä ja synnytyksen päättymisestä sekä hämmennyksenä uudesta roolista isänä (Hakkarainen 2007: 28, 32, 35, 41). Moni tahtoo olla mahdollisimman hyvä isä, mutta ei välttämättä tiedä, miten sitä tulee toteuttaa (Eerola 2008: 70). Isyys tuo mukanaan asioita, joihin kaikki eivät ole osanneet varautua. Monet isät kamppailevat isyyden alkuvaiheessa kokemattomuuden ja arjen hankaluuksien kanssa. (Hakkarainen 2007: 28, 41.)

Yllättävä vauvaperheen arki

Monilla esikoislastaan odottavista miehistä ei ole entuudestaan juurikaan kokemusta lastenhoidosta (Down ym. 2008: 61, Oksanen 2005: 43). Osalla miehistä on varsinaista kokemusta lapsen sylissä pitämisestä. Harvoilla miehistä on kokemusta imeväisikäisen syöttämisestä tai itkevän vauvan kanssa selviytymisestä. (Down ym. 2008: 61.) Raskausaikana koetut mielikuvat vauvasta ja ennako-odotukset perheen arjesta sekä isyydestä eivät aina vastaa todellisuutta. Todellisuus selkiytyy miehille usein vasta lapsen tullessa kotiin. (Hakkarainen 2007: 32, 41, Kiiskilä 2007: 73.) Jotkut isät ovat sitä mieltä, että heidän valmistautumisensa vanhemmuuteen on jäänyt vaillinaiseksi (Deave & Jonhson 2008: 629, Down ym. 2008: 67).

Monet miehet kokevat epävarmuutta lapsen käsittelyssä ja hoidossa (Hakkarainen 2007: 41, Itkonen 2005: 43, Kiiskilä 2003: 77). Toisaalta erään tutkimuksen mukaan enemmistö isistä luottaa omiin taitoihinsa toimia vanhempana (Down ym. 2008: 64). Etenkin hoitaessaan vauvaa ensimmäisiä kertoja yksin isät kokevat hallitsemattomuuden, epävarmuuden ja pelon tunteita (Hakkarainen 2007: 41, Itkonen 2005: 43, Kiiskilä 2003: 77). Esimerkiksi vauvan itkuun, nukkumiseen, ravitsemukseen, syöttämiseen, röyhtäyttämiseen ja pukemiseen liittyvissä asioissa miehet kokevat avuttomuuden ja neuvottomuuden tunteita (Hakkarainen 2007: 41, Kiiskilä 2003: 76, Paajanen 2005: 67). Useita isiä kiinnostaa erityisesti se, mikä on vastasyntyneelle vauvalle normaalia ja mikä taas ei (Kastu 2002: 44). Apua ja neuvoja edellä mainittuihin asioihin toivotaan pääasiassa neuvolasta (Mesiäislehto-Soukka 2005: 89, 100, Paajanen 2005: 67).

Osalla isistä on vaikeuksia saada itkevä vauva rauhoittumaan. Tällaiset tilanteet koetaan erityisen stressaaviksi ja turhauttaviksi. Jos isä ei saa vauvaa tyyntyneenä, pelkää hän muiden ajattelevan, ettei hän yritä riittävästi tai ole kiinnostunut vauvastaan. Kun isä taas onnistuu helposti itkevän vauvan rauhoittelussa, saattaa äiti kokea itsensä riittämättömäksi. (Down ym. 2008: 63, 65.)

Moni isä kokee, että äidin ja vauvan välinen suhde on niin symbioottinen, että isä jää ainakin aluksi ulkopuoliseksi (Hakkarainen 2007:31, Halonen 2000: 39). Isät voivat kokea jopa mustasukkaisuuden tunteita äidin omistautumisesta lapselle etenkin vauva-aikana (Säävälä 2001: 21). Miehet voivat tuntea olevansa toissijaisessa roolissa vanhempana suhteessa äitiin (Hakkarainen 2007: 30).

Jotkut isät saattavat purkaa ulkopuolisuudesta aiheutuvia ahdistuksen tunteitaan esimerkiksi ylitöihin tai talonrakentamisprojektiin. Joissain tapauksissa tilanne voi johtaa erimielisyyksiin ja lopulta jopa eroon. Toisaalta myös äiti voi olla mustasukkainen isän ja vauvan välisestä

suhteesta isien ollessa aiempaa kiinnostuneempia vauvan hoidosta. Perinteinen näkemys perheen roolijaosta ja äidin pelko isän kyvyttömyydestä voi johtaa siihen, että äidin on vaikea antaa isälle suurempi vastuu vauvanhoidosta. (Säävälä 2001: 21.)

Joidenkin isien on vaikea myöntää, kuinka paljon vauvan hoidon ja arjen askareiden vaatima aika vähentää omaa vapaa-aikaa (Hakkarainen 2007: 32, 41, Kiiskilä 2007: 73). Lapsen tarpeiden asettaminen omien edelle aiheuttaa etenkin isyyden alkuvaiheessa jännitteitä miesten elämässä (Hakkarainen 2007: 32, 41). Jotkut isät unohtavatkin huolehtia omista tarpeistaan keskittyessään vain vauvaan (Fägerskiöld 2006: 82). Osa isistä joutuu tinkimään niin itselle tärkeistä asioista kuin työn laadustakin. Joidenkin isien mielestä ajanpuute on pahimmillaan vauvan ollessa muutaman kuukauden ikäinen, kun vauva vaatii enemmän huomiota. (Eerola 2008: 83, Kiiskilä 2003: 71.)

Työtä ja perhe-elämää yhteen sovittamassa

Isien huolet työstä ja taloudellisesta tilanteesta ovat merkittäviä stressitekijöitä lapsen syntymän jälkeisinä kuukausina (Down ym. 2008: 64). Toisille miehille töihin paluu ja työtehtäviin keskittyminen isyytolon jälkeen on vaikeaa. Isät voivat kärsiä vieroitusoireista, kun he eivät saa olla hoivaamassa lastaan kotona. (Säävälä ym. 2001: 23.) Myös kokonaisvaltaisen otteen säilyttäminen lapsen hoitoon ja perhe-elämään työssä käynnistä huolimatta aiheuttaa miehissä huolta. Osa miehistä pohtii, pysyväkö lapsen hoitamiseen liittyvissä rutiineissa mukana, jos niitä ei tee jatkuvasti. (Kiiskilä 2003: 70.) Jotkut miehet kokevat paineita, kun heidän täytyy samanaikaisesti hoitaa työhön liittyviä velvollisuuksia sekä antaa aikaa perheelle. Osa isistä on huolissaan oman stressin mahdollisista negatiivisista vaikutuksista vauvaan. (Down ym. 2008: 65.)

Työn, perheen ja harrastusten yhteensovittaminen aiheuttaa haastetta useiden miesten elämään. Isien on laitettava asiat uuteen tärkeysjärjestykseen lapsen synnyttyä. Monet miehet vähentävät harrastuksiaan, koska haluavat asettaa perheen etusijalle. (Eerola 2008: 72, Kiiskilä 2003: 64, Oksanen 2005: 53, Säkjärvi 2008: 17, 22, Säävälä ym. 2001: 23.) Sen sijaan työn määrää ei aina pysty vähentämään oman elämäntilanteen mukaan ja monien on käytävä töissä myös taloudellisista syistä (Säävälä ym. 2001: 23). Työelämä ei aina ole perhemyönteistä ja työ vaatii miehiltä täysipainoista sitoutumista. Monien isien huolena onkin, ettei lapselle jää tarpeeksi aikaa. (Eerola 2008: 83, Kiiskilä 2003: 71, Säkjärvi 2008: 22.)

Useimmat äidit odottavat, että isä ottaa päävastuun vauvan hoidosta töistä palattuaan (Down ym. 2008: 65). Osa isistä kokee, etteivät he pysty täyttämään äidin asettamia odotuksia (Säkjärvi 2008: 23). Toisaalta osalla isistä on syyllisyydentunteita myös puolison suuremmasta hoitovastuusta. Syyllisyydentunteita koetaan vaikka vaimon jaksamista olisikin tuettu. Osa

miehistä hoitaa vauvaa eniten viikonloppuisin, mutta silloinkin kumppani on jakamassa hoitovastuuta. (Kiiskilä 2007: 71-72.)

Konkreettisimpana muutoksena elämässään lapsen syntymän jälkeen parit pitävät arjen muuttumista raskaammaksi ja kiireisemmäksi lisääntyneiden kotitöiden takia (Eerola 2008: 81, Itkonen 2005: 44, Kiiskilä 2003: 71-72). Kaikki päivän rutiinit kuten ruoanlaitto, pyykinpesu, kaupassa käyminen, vauvan syöttäminen, vaipanvaihto, yöheräämiset sekä tuttipullojen pesu ja keittäminen koetaan raskaiksi, mutta pakollisiksi asioiksi. Joku kokee vastasyntyneestä aiheutuvan työmäärän jopa valtavan suureksi ja tuntee, että kaikki aika menee rutiinitöiden tekemiseen. (Kiiskilä 2007: 71-72.) Osa miehistä toivoo voivansa ajatella enemmän kodin ulkopuolisia asioita. (Kiiskilä 2007: 71-72, Säkjärvi 2008: 22). Liian vähäinen aika kotona pakollisten asioiden huolelliseen hoitamiseen aiheuttaa joissakin miehissä riittämättömyyden tunteita (Eerola 2008: 83, Kiiskilä 2003: 71). Vanhemmuuden ajoittaisesta rankkuudesta huolimatta isyys koetaan yhdeksi elämän merkittävimmistä asioista (Säkjärvi 2008: 27).

Osa isistä kokee lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana riittämättömydentunteita kiireisen työtahdin ja suurten paineiden vuoksi (Kiiskilä 2003:71, Säkjärvi 2008: 22). Kiireeseen pariskunnat yrittävät sopeutua asioista neuvottelemalla, henkilökohtaisia harrastuksia vähentämällä ja paremmalla ajankäytön suunnittelulla (Itkonen 2005: 44-47). Lapsen synnyttyä kodista tulee miehille entistä tärkeämpi paikka ja he haluavatkin kiirehtiä töistä kotiin (Down ym. 2008: 65, Itkonen 2005: 44-47). Useiden mielestä kotiin on miellyttävämpi tulla, kun siellä on puoliso ja lapsi odottamassa (Itkonen 2005: 44-47). Joku kuitenkin kokee, että työvuoron jälkeen kotona odottaa jälleen paljon työtä (Kiiskilä 2003: 73). Oma jaksaminen kiireen keskellä mietityttääkin monia isiä (Säkjärvi 2008: 23). Osa isistä on myös huolissaan oman stressin mahdollisista negatiivisista vaikutuksista vauvaan. (Down ym. 2008: 65.)

Muuttunut parisuhde

Lapsen syntymän aiheuttama muutos vaikuttaa vanhempien ajankäyttöön, ihmissuhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen ja erityisesti parisuhteeseen (Fägerskiöld 2006: 82, Oksanen 2005: 55, STM 2004: 80). Muutos kahden aikuisen perheestä kolmen ihmisen perheyhteisöksi on suuri ja tuo uusia vaatimuksia parisuhteen toimivuudelle ja vuorovaikutukselle (Eerola 2008: 71, Itkonen 2005: 44, 60, Kiiskilä 2003: 1, Säkjärvi 2008: 17). Toisaalta joidenkin näkemysten mukaan parisuhde on pysynyt ennallaan lapsen synnyttyä, vaikka yhteiset menot puolison kanssa ovat olleet vähäisiä (Kiiskilä 2007: 74-75, Säkjärvi 2008: 17). Haasteista huolimatta suurin osa isistä on tyytyväisiä parisuhteeseensa (Paaajanen 2006: 69).

Isät kokevat perheen kanssa vietetyt hetket myönteisimmäksi asiaksi vauvan syntymän jälkeen. Yhdessä oleminen ja tekeminen esimerkiksi harrastusten parissa koetaan perhettä yh-

distävänä tekijänä. (Itkonen 2005:44, Säkjärvi 2008: 19.) Monet isät kokevat parisuhteen kypsyneen ja vahvistuneen lapsen syntymän myötä. Osa huomaa myös yhteenkuuluvuudentunteen puolison kanssa lisääntyneen (Fägerskiöld 2006: 82, Paajanen 2006: 68, 71, STM 2004: 81, Säkjärvi 2008: 17.), osa taas kokee sen vähentyneen (Kastu 2002: 41-42). Naisen ja miehen välinen suhde myös avartuu sen saadessa uutta sisältöä lapsen yhteisestä hoidosta ja turvallisen kasvuympäristön luomisesta (Säävälä ym. 2001: 19).

Elämäntilanteen muutos koetaan sekä parisuhdetta vahvistavana että kuormittavana tekijänä (Eerola 2008: 71, Itkonen 2005: 44, 60, Säkjärvi 2008: 17). Jotkut kokevat, että lapsen syntymän jälkeen parisuhteen hoitamisesta aiheutuu paljon stressiä (Deave & Johnson 2008: 631). On tärkeää, että puoliset tukevat toisiaan vanhemmuudessa ja hoitavat parisuhdettaan aktiivisesti (Itkonen 2005: 60, Kiiskilä 2003: 1, STM 2004: 82). Jos äiti on ahdistunut tai onneton, on todennäköistä, että samanaikaisesti myös isä kamppailee ristiriitaisten tunteiden kanssa (Down ym. 2008: 64, STM 2001: 12). Tarvittaessa tuoreiden vanhempien tulisi uskaltaa hakea ulkopuolista apua ongelmiinsa (STM 2004: 82).

Kuormittavuutta parisuhteeseen aiheuttaa molempien samanaikainen uusiin rooleihin sopeutuminen. Parisuhteesta perheeksi muuttuminen ilmenee voimakkaasti uusien vanhemmuuden roolien kautta. Miehillä aiemmasta roolista luopuminen ja kahdenkeskisen ajan väheneminen koetaan osana vanhemmuuteen kasvua. Miehet kokevat puolison kanssa kahdestaan vietetyn ajan tärkeäksi yhä lapsen syntymän jälkeen. (Itkonen 2005: 44-46, 58, Oksanen 2005: 55.) Etenkin korkeasti koulutetut isät kokevat hankalaksi yhteisen ajan löytymisen parisuhteen hoitamiseksi (Paajanen 2006: 69). Myös oman ajan järjestäminen vanhemmille on tärkeää, jotta he jaksavat arjen haasteissa (Oksanen 2005: 55).

Miehet listaavat parisuhdetta kuormittaviksi tekijöiksi oman työnsä vaatimukset, keinojen puutteen puolison tukemiseen, kahdenkeskisen ajan puuttumisen kumppanin kanssa, voimavarojen riittämättömyyden ja parisuhteen vuorovaikutusongelmat (Eerola, 2008: 71, Itkonen 2005:61, STM 2004: 81). Vuorovaikutusongelmat liittyvät usein kahdenkeskisen vuorovaikutuksen luonteen muuttumiseen (Itkonen 2005: 60). Vauvan viedessä molempien vanhempien huomion jäävät hellyyden- ja huomionosoitukset puolisoa kohtaan joidenkin kohdalla vähäiseksi (Eerola 2008: 71, STM 2001: 22). Erityisesti osa miehistä tuntee, etteivät he enää lapsen synnyttyä saa yhtä paljon huomiota puolisoltaan (Down ym. 2008: 64). Riitoja saattaa syntyä myös siitä, että miehet odottavat seksielämän palaavan entiselleen lapsen syntymän jälkeen, mutta nainen ei välttämättä halua yhdyntöjä vielä monen viikon jälkeenkään synnytyksestä (STM 2001: 22).

Jotkut miehet kokevat, että riidat puolison kanssa ovat lisääntyneet lapsen synnyttyä perheeseen (Paajanen 2006: 69). Näkemyserot esimerkiksi lapsen- ja kodinhoitoon sekä omaan ajan-

käyttöön liittyen saattavat aiheuttaa ristiriitoja puolisoiden välille sekä riittämättömydentunteita isissä. (Eerola 2008: 71, 84, Itkonen 2005: 59). Jonkun näkemyksen mukaan erimielisyydet puolison kanssa eivät aina liity lapsen saantiin, vaan ovat usein väsymyksestä ja kotias-kareiden hoitamattomuudesta johtuvia (Kiiskilä 2003: 75). Osa isistä huomaa riitatilanteissa käyttäytyvänsä puolisoaan kohtaan eri tavalla kuin aiemmin, mikä jälkikäteen harmittaa (Deave & Johnson 2008: 631). Yleisiä avioeroon johtavia syitä ovat esimerkiksi rakkauden tai läheisyyden puute, vaikeudet keskustella asioista, puolisolta saadun tuen vähyys sekä yleinen parisuhteen hoitamattomuus (Paaajanen 2003: 71).

Tukea ja tietoa tarvitseva isä

Tänä päivänä suurin osa isistä osallistuu ja avustaa puolisoaan imeväisikäisen lapsen hoidossa (Down ym. 2008: 60). Lähes kaikki isät ovat sitä mieltä, että heidän puolisonsa kannustaa aktiivisesti heitä osallistumaan vauvanhoitoon (Down ym. 2008: 64-65). Puolison tuki ja kannustus auttavat isiä varmentumaan osaamisestaan lapsen hoitajana (Itkonen 2005: 43, Kiiskilä 2003: 64). Erityisesti lapsenhoitoon aktiivisesti osallistuvat isät kertovat saavansa puolisoltaan paljon tukea (Itkonen 2005: 43, Kiiskilä 2003: 76).

Monet miehet kokevat, että vauvanhoitoon osallistuminen, konkreettinen lapsen kanssa touhuaminen ja yhdessäolo vahvistavat isyyttä (Hakkarainen 2007: 42, Itkonen 2005: 43, Kiiskilä 2003: 64, 76). Vain harva isä kokee itsensä ulkopuoliseksi vauvanhoidossa, mutta vauvan käsittelyyn ja hoitoon liittyen kaivataan enemmän sekä tiedollisia että taidollisia ohjeita (Down ym. 2008: 64-65, Mesiäislehto-Soukka 2005: 87). Osa miehistä kokee lapsen sairastumisen, siitä aiheutuvan epätietoisuuden ja sairaalakäynnit todella raskaiksi ja tällaisissa tilanteissa isät toivovatkin saavansa tukea ja neuvoja (Kiiskilä 2007: 77, Paaajanen 2005: 67). Monilla isillä on tarvetta myös kodinhoiton ja tilapäisen lastenhoitoavun saamiseen. Jotkut isät toivovat haastavissa tilanteissa lisäksi keskusteluapua ammattiauttajalta. (Säkäjärvi 2008: 33.) Lapsen syntymän jälkeen isät hakevat itsenäisesti tietoa enimmäkseen kirjoista, lehdistä, tietolehtisistä, televisiosta ja Internetistä (Down ym. 2008: 67).

Monet isät ajattelevat, että ystävät ja työtoverit, joilla on kokemusta vanhempana olemisesta, ovat heille tärkeitä keskustelukumppaneita. Heidän kanssaan miehet voivat jakaa mielipiteitään ja vertailla kokemuksiaan isänä olosta. (Deave & Johnson 2008: 629, Halonen 2000: 33.) Joidenkin kokemusten mukaan monet arjessa vastaan tulevat käytännön ongelmat ratkeavat juuri tuttujen lapsiperheiden esiin tuomien kokemusten avulla (Deave & Johnson 2008: 629, Mesiäislehto-Soukka 2005: 84). Osa isistä kuitenkin kokee ajoittain, ettei heillä ole kehtään ihmistä, jonka kanssa voivat puhua tunteistaan. Joillain isillä on puutetta nimenomaan toisesta isästä, jonka puoleen he voivat tarvittaessa kääntyä. (Down ym. 2008: 63.) Jotkut suosivat ympärillä olevien ihmisten tukea enemmän kuin terveydenhoitajalta saatua tukea.

Miehillä, joilla on mahdollisuus keskustella miespuolisten ystävien tai työtovereiden kanssa lapsen hoitoon liittyvistä asioista, on todettu olevan vähäisempi tarve kontaktiin terveydenhoitajan kanssa (Fägerskiöld 2006: 81-82).

6.4 Terveydenhoitaja isyyden tukijana lastenneuvolassa

Hoitajilla on tärkeä rooli isien tukemisessa sekä heidän vanhemmuuden taitojensa ja itseluottamuksensa vahvistamisessa (Down ym. 2008: 68). Terveydenhoitajat ovat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että isä tukemalla voidaan parantaa koko perheen toimivuutta. Äidin lisäksi myös isän mukanaoloa lapsen elämässä tämän kasvaessa ja kehittyessä pidetään ehdottomana edellytyksenä lapsen hyvinvoinnille. Terveydenhoitajat pitävät tärkeänä sitä, että isät pääsevät kertomaan kokemuksistaan neuvolassa. Isien tukeminen koetaan luontevaksi osaksi neuvolatyötä. (STM 2008: 36.)

Tukea ja kannustusta tuoreelle isälle

Synnytyksen läpikäyminen on usein ensimmäinen tärkeä asia, josta isät haluavat puhua vauvan tultua perheeseen. Isät miettivät mielellään synnytyskokemusta, vaikka ovatkin toimineet synnytyksessä vain puolison henkisenä tukena. (Säävälä 2001: 17-18.) Erityisesti sellaiset synnytykseen liittyvät asiat, jotka ovat jääneet käsittelemättä sairaalassa askarruttavat miehiä. Näitä kokemuksia onkin tärkeä käsitellä neuvolassa terveydenhoitajan kanssa. Isien mieltä voi painaa esimerkiksi jokin syntymään liittyvä negatiivinen asia, kuten vaimon huono kohtelu. (Kastu 2002: 41.) Synnytyksestä keskustellaan yleensä terveydenhoitajan kotikäynnillä ja siksi on tärkeää, että käynti toteutetaan isän ollessa kotona (Kastu 2002: 46, STM 2008:28).

Terveydenhoitajat kokevat tärkeäksi antaa isille neuvoja synnytyksen jälkeiseen seksuaalielämään, kuten välilihanleikkauksen paranemiseen tai jälkivuodon kestoon liittyen. Miehillä annetaan neuvolassa tietoa myös puolison auttamismahdollisuuksista tilanteissa, joissa puoliso on väsynyt. Lisäksi isille annetaan tiedollista tukea koskien vastasyntyneen hoitoa ja yleistä vointia, kuten nukkumista, ulostamista, kylvetystä, ihonhoitoa, näköä ja kuuloa. (Kastu 2002: 44.)

Terveydenhoitaja voi rohkaista isää osallistumaan vauvan varhaiseen hoitamiseen kannustamalla heitä pitämään koko kolmen viikon isyysloman. Isyysloman aikana mies saa mahdollisuuden kokea konkreettisesti, mitä isyys on ja miltä perhe-elämä tuntuu. Rohkaisemalla isää osallistumaan vauvanhoitoon ja tarjoamaan lapselleen läheisyyttä voi terveydenhoitaja vaikuttaa isän ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostumiseen sitä edistävällä tavalla. Isä voi myös kannustaa toimimaan imetyksen tukihenkilöinä esimerkiksi osallistumalla isyysloman

aikana yösyöttöihin, avustamalla puolisoa imetyshetkellä sekä röyhtäyttämällä vauvan syötön jälkeen. (Kastu 2002: 42.)

Terveydenhoitajat voivat vahvistaa miesten itsetuntoa isänä olemisessa ja lapsen hoitamisessa antamalla miehille positiivista palautetta. Hyviä mahdollisuuksia vahvistavan palautteen antamiseen ovat esimerkiksi tilanteet, joissa lapsen hoitaminen onnistuu isältä hienosti. Neuvolassa pyritään myös auttamaan isiä löytämään omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan isänä toimiessaan. Yleisesti ottaen terveydenhoitajat kannustavat miehiä olemaan juuri sellaisia isiä kuin he ovat. (Kastu 2002: 48-49.)

Isille ajankohtaisten asioiden käsittely mahdollistuu parhaiten, kun terveydenhoitaja kuuntelee isien esille tuomia ajatuksia ja rakentaa keskustelua isien esiin nostamien aiheiden pohjalta. Isät keskustelevat neuvolassa mielellään esimerkiksi esikoisen syntymän jälkeisistä arkipäivän elämänmuutoksista, vastasyntyneen hoidosta, parisuhteen muutoksista ja seksuaalielämästä. (Kastu 2002: 41-42.)

Parisuhteongelmiin ammattiapua hakeneista miehistä vain hyvin harva on keskustellut oman terveydenhoitajansa kanssa. Ensisijaisesti apua haetaan kirkon piiristä, parisuhdeterapeutilta, psykiatrilta tai yleislääkäriltä. Naisilla terveydenhoitaja on heti psykiatrin ja yleislääkärin jälkeen merkittävin henkilö, jolta haetaan apua parisuhteongelmiin. (Paajanen 2003: 60.)

Isien kokemukset ja odotukset neuvolan tuesta

Isät toivovat saavansa neuvolasta tiedollista ja henkistä tukea, vertaistukea sekä käytännön apua. Esimerkiksi asiakaslähtöinen neuvonta, perhe- ja vertaistukiryhmät, kotikäynnit sekä kannustaminen ovat isien neuvolalta eniten odottamia tukimuotoja. (Itkonen 2005: 62, Viljamaa 2003: 85.) Erityisesti ahdistuksen tunteita kokevat isät haluavat kääntyä terveydenhoitajan puoleen, tulla kohdelluiksi ammattimaisesti ja puhua huolenaiheistaan esimerkiksi parisuhteeseen liittyen (Fägerskiöld 2006: 82).

Vanhemmat arvioivat neuvolan antaman tuen vanhemmuudelle keskinkertaiseksi (Viljamaa 2003: 84). Monien isien mielestä terveydenhoitajan tulee ottaa miehet ja koko perhe laajemmin huomioon vauvaa koskevissa asioissa (Fägerskiöld 2006: 81-82). Monet isät arvioivat saaneensa neuvolan terveydenhoitajalta melko hyviä ohjeita lapsen syntymän jälkeen. Useiden miesten mielestä ohjeiden tarkkuudessa ja yksilöllisyydessä on eniten parannettavaa, mutta niiden ymmärrettävyys ja kannustavuus koetaan laadullisesti parhaina. (Vuorenmaa 2011: 289.) Isät toivovatkin enemmän yksilöllistä huomiointia terveydenhoitajalta (Fägerskiöld 2006: 81).

Miehet kokevat, että vain pieni osa terveydenhoitajan vanhemmille antamasta tuesta annetaan suoraan isille. Isien kokemusten mukaan terveydenhoitaja kääntyy vastaanotolla usein äidin puoleen isän kysyessä vauvaan liittyvistä asioista. Osa miehistä kokee tämän hyväksyttävänä, mutta toiset kokevat tulevansa näissä tilanteissa syrjäytetyiksi. Miehet kuitenkin pitävät täysin normaalina, että terveydenhoitajalla on läheisempi suhde äitiin kuin isään. (Fägerskiöld 2006: 81.)

Miesten mielestä on tärkeää voida luottaa terveydenhoitajan tietämykseen ja taitoihin, vaikka he eivät itse olisi aina mukana neuvolakäynneillä. Miehet toivovat, että terveydenhoitaja toimii rauhallisesti vastaanotolla, mikä lisää isien turvallisuudentunnetta. Isät odottavat terveydenhoitajalta taitavuutta ja ammattitaitoa sekä vanhempien tukemisessa että vauvan kehityksen seurantaan liittyvissä asioissa. Ammatillinen suhtautuminen arkaluontoisista asioista keskusteltaessa lisää isien luottamusta terveydenhoitajaan. (Fägerskiöld 2006: 81-82.) Isät arvioivat neuvolan luottamuksellisen ilmapiirin melko hyväksi (Viljamaa 2003: 84).

Isien mielestä terveydenhoitajan ammattitaito näkyy esimerkiksi itseluottamuksena sekä järjestelmällisenä toimintana. Lisäksi ammatillisuudesta kertovat terveydenhoitajan persoonallisuus sekä työskentelytavat. Isien mielestä terveydenhoitajan sukupuolella on vähemmän merkitystä kuin ammattitaidolla. Osa miehistä ajattelee, että naiselle, jolla on mahdollisesti omia lapsia ja käytännön kokemusta vauvan hoitamisesta, on helpompi puhua. Useat isät kokevat, että mieshoitajalle olisi mukava jutella miesten asioista, mutta siitä huolimatta isät suosivat naishoitajia. (Fägerskiöld 2006: 82.)

Miehet arvostavat terveydenhoitajaa, jos hän tuntee vauvan kehitysvaiheet kuukausi kuukaudelta. Turvallisuutta miehille tuo, kun terveydenhoitaja kertoo, mitä vauvan kehitykseen tietystä iässä kuuluu, mitä seuraavaksi on odotettavissa ja mitä asioita kehityksessä ei voida ennustaa tarkalleen. Isät toivovat myös kuulevansa, ettei lapsen kehityksessä ole havaittavissa mitään epänormaalia. (Fägerskiöld 2006: 82.)

Tuen ja kannustavan palautteen antaminen isälle on tärkeää silloin, kun hän kokee lapsen hoidon vaikeaksi tai tuntee itsensä epävarmaksi (Oksanen 2005: 60). Miehet, jotka arvioivat vauvansa vaativaksi, kokevat saavansa neuvolasta vähemmän apua kuin vauvaansa helppohoitaisena pitävät isät. Pelokkaasti odotusaikaan tai negatiivisesti lapseen suhtautuneet miehet kokevat saamansa ohjeistuksen ja avun heikommaksi kuin positiivisesti raskauteen ja vauvaan suhtautuneet miehet. (Vuorenmaa 2011: 290-291.) Tilanteissa, joissa perheellä on ongelmia esimerkiksi imetyksessä, miehet kokevat saaneensa terveydenhoitajalta niin paljon tukea kuin toivovat. Isien mielestä erityistilanteissa perhe on saanut käydä neuvolassa tarpeeksi usein. (Fägerskiöld 2006: 82.)

Vähiten tukea ja ohjausta miehet tuntevat saavansa vauvan suotuisan kehityksen edistämises-
sä sekä tarvittavan lisäavun saamisesta. Myös vanhemmuuden merkityksestä parisuhteelle
saadaan liian vähän tietoa. Monet isät kokevat saavansa neuvolasta eniten opastusta lapsen-
hoitoon liittyvissä asioissa. (Vuorenmaa 2011: 290.) Jotkut isät kuitenkin kokevat, etteivät
hoitajien neuvot vauvanhoidosta ole aina käyttökelpoisia (Down ym. 2008: 63). Terveydenhoi-
tajan osoittama kiinnostus perhettä ja perheen kotona pärjäämistä kohtaan arvioidaan hyväk-
si. Myös terveydenhoitajalta saatu aika koetaan varsin riittävänä. (Vuorenmaa 2011: 290.)

Isät olettavat, että terveydenhoitajalla on tietämystä ja kokemusta tarjota tietoa ja ohjeita
kaikkean vauvaan liittyvään. Eryteisesti tautien oireista kuten hikasta, koliikista ja vilustumis-
esta, kaivataan tietoa. Miehet haluavat saada yksinkertaisia ja suoria vastauksia kysymyksiin-
sä, mutta kokevat, etteivät terveydenhoitajat pysty niitä antamaan. Jos terveydenhoitaja ei
tiedä vastausta heti, isät odottavat hänen selvittävän asian ja palaavan aiheeseen myöhem-
min. (Fägerskiöld 2006: 82.)

Käytännön toimien tekeminen kuten lapsen painon ja pituuden mittaaminen säännöllisesti
ovat todella tärkeitä miehille. Jos vauvalla on erityistarpeita, joihin terveydenhoitaja ei osaa
vastata, miehet odottavat terveydenhoitajan lähettävän vauvan erikoisosajalle. Esimerkiksi
vauvahieronnan harjoittelua yhdessä terveydenhoitajan kanssa arvostetaan todella paljon,
vaikka tämä tyyppisen ohjauksen ei ajatella kuuluvan terveydenhoitajan velvollisuuksiin.
Terveydenhoitajan antama tieto voi kulkeutua äidin kautta niille isille, jotka eivät ole osallis-
tuneet neuvolakäynnille. (Fägerskiöld 2006: 82.)

Valmiuksia ja haasteita isyyden tukemisessa

Useat terveydenhoitajat kokevat, että heidän valmiutensa isien tukemiseen eivät ole täysin
riittävät. Suurin osa terveydenhoitajista on saanut koulutusta isyyden tukemiseen tai opiskel-
lut aiheita itsenäisesti esimerkiksi alan kirjallisuuteen tai Internet-lähteisiin tutustumalla.
Vain pieni osa terveydenhoitajista on saanut koulutusta isäryhmien vetämiseen. Lähes kaikki
terveydenhoitajat tuntevat, että heillä olisi tarvetta omien valmiuksiensa parantamiseen ja
he ovat halukkaita lisäkoulutukseen. Terveydenhoitajat toivovat uutta ja ajan tasalla olevaa
tietoa sekä yhteisiä linjauksia isien tukemiseen. (STM 2008: 39-41, 48.)

Yleisin ongelma isien tukemisessa ja kohtaamisessa on terveydenhoitajien mukaan isien heik-
ko tavoitettavuus. Ongelmaksi koetaan se, etteivät isät esimerkiksi työn vuoksi saavu säännöl-
lisesti neuvolavastaanotolle. Terveydenhoitajat kokevat, että eniten tukea tarvitsevat isät on
vaikeinta saada neuvolaan. Jotkut terveydenhoitajat tuovat esiin myös isien motivoimisen
vaikeuden. Lisäksi terveydenhoitajat kokevat, että miesten kanssa on vaikea päästä samalle
aaltopituudelle. Terveydenhoitajat arvelevat, että isät eivät ole tottuneet käymään neuvolas-

sa ja ajattelevat käyntien kuuluvan vain äideille. (STM 2008: 36-37.) Isien emotionaalinen tukemisen nähdään joissain tapauksissa olevan mahdollista vain äitien kautta (Down ym. 2008: 64, STM 2001: 12).

Terveydenhoitajat kokevat työajan rajallisuuden ja muut resurssikysymykset haasteena isien kohtaamisessa ja tukemisessa (STM 2008: 36-37). Jos terveydenhoitajalla ei ole riittävästi aikaa isien ohjaukseen, voi hän antaa käytännön opetuksen sijasta isille kirjallisia ohjeita esimerkiksi vauvanhoitoon liittyvistä asioista. Näissä tilanteissa isät kokevat, ettei terveydenhoitaja ota pulmaa vakavasti. (Fägerskiöld 2006: 82.) Ongelmana pidetään myös sitä, ettei isäryhmille ole saatavilla riittävästi ohjaajia tai osallistujia. Muita esiin nostettuja haasteita isyyden tukemisessa ovat esimerkiksi isyys-teemaa käsittelevien materiaalien puute ja uusien hyvien toimintamallien kehittäminen. (STM 2008: 36-37.)

7 Pohdinta

Tämän kirjallisuuskatsauksena toteutetun opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ensimmäistä lastaan odottavien ja alle 1-vuotiaiden esikoislasten isien tuen- ja tiedontarpeita sekä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajan keinoja tukea isyyttä. Kehitimme aiheen itse, koska keskustelu isyyden tärkeydestä on ollut paljon esillä yhteiskunnassamme ja isysteema kiinnosti meitä. Uskomme, että isyyden tukemiseksi tehtävää työtä helpottaa yhteenkoonti jo tehdyistä tutkimuksista, jotka käsittelevät miesten isyyskokemuksia ja terveydenhoitajan keinoja tukea isyyttä. Nyt, kun opinnäytetyöprosessi on loppuvaiheessa, asiantuntijuutemme isyysaiheesta on lisääntynyt ja kaikki ryhmän jäsenet ovat päässeet hyödyntämään tutkimusprosessin myötä saatua tietoa myös käytännön työssä. Ymmärrämme myös tutkimusprosessiin sisältyvät vaiheet paremmin.

Aiheeseen ja sen rajaukseen sopivan yhteistyökumppanin löytäminen oli vaikeaa ja vei paljon aikaa. Koska sopivaa hanketta ei löytynyt pian opinnäytetyö-aiheen valitsemisen jälkeen ja työ oli edennyt jo suunnitelmaseminaari-vaiheeseen ennen hankeyhteistyön aloittamista, hankkeen osuus työssä on jäänyt hieman irralliseksi. Lisäksi opinnäytetyön tulokset esitellään yhteistyötahon järjestämässä koulutusiltapäivässä vasta opinnäytetyöprosessin päättymisen jälkeen. Emme pystyneet itse vaikuttamaan ajankohtaan vaan se määräytyi koko hankkeen aikataulun mukaan. Tästä syystä työn tulosten arviointi jää vajaaksi, koska saamme palautteen tulosten hyödyllisyydestä ja käytettävyydestä koulutusiltapäivään osallistuvilta terveydenhoitajilta vasta jälkikäteen. Saamme kuitenkin arvioivassa seminaarissa palautteen työelämän edustajilta tulosten hyödynnettävyydestä käytännön työhön. Opinnäytetyön luotettavuutta olisi voinut lisätä ennen koulutusiltapäivää tehdyllä esitestauksella, jossa muutamalta neuvolan terveydenhoitajalta olisi kysytty mielipidettä tutkimustulosten hyödynnettävyydestä

käytännön työhön. Esitestauksella olisi selvitetty saavatko terveydenhoitajat heidän työtään tukevaa uutta tietoa.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut sekä pitkä että haastava prosessi ja kokonaisuudessaan se on kestänyt noin vuoden. Koemme, että pienet tauot työn tekemisessä ovat antaneet työllemme syvyyttä ja lisänneet ymmärrystämme isyys-aiheesta. Kolmen opiskelijan ryhmässä työskentely on mahdollistanut ajatusten ja kokemusten jakamisen, mikä on ollut tärkeä osa asiantuntijuutemme kehittymistä. Kaikki ryhmänjäsenet ovat antaneet työlle yksilöllisen panoksensa, esittäneet mielipiteitä ja ehdotuksia sekä vaikuttaneet koko opinnäytetyöprosessin etenemiseen. Koemme aiheen olevan tärkeä, mikä on motivoinut meitä perehtymään aiheeseen. Jokainen ryhmäläinen on osallistunut sovittuihin tapaamisiin sekä sitoutunut tiedonhankintaan, aiheeseen perehtymiseen ja kirjoittamiseen. Yhteistyö on kokonaisuudessaan sujunut hyvin. Yhtenä haasteena työtä tehdessä on kuitenkin ollut aikataulujen yhteensovittaminen.

7.1 Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus

Kirjallisuuskatsausten luotettavuuteen voi vaikuttaa valittujen alkuperäistutkimusten vaihteleva laatu. Myös alkuperäistutkimusten valintaa varten asetetut sisäänottokriteerit voivat suunnata kirjallisuuskatsauksen tuloksia. (Kääriäinen ym. 2006: 43.) Luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava, että systemaattiset kirjallisuuskatsaukset ovat laadultaan vaihtelevia, ja virheitä voi tapahtua tekoprosessin missä tahansa vaiheessa (Johansson ym. 2007: 7, Kääriäinen ym. 2006: 43).

Kirjallisuuskatsauksen lähteiden haku-, valinta- ja käsittelyprosessia ei ole kuvattu yhtä yksityiskohtaisesti kuin systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa. Tämä saattaa herättää lukijassa epäluuloisuutta työn luotettavuudesta eikä lukijalla ei ole välttämättä mahdollisuutta lähteiden haku-, valinta- ja käsittelyprosessin kriittiseen arviointiin. Työn lukijan on pystyttävä luottamaan, että tekijät ovat olleet aineiston valinnassa ja käsittelyssä asiantuntevia. (Johansson ym. 2007: 4-5.)

Kirjallisuuskatsauksen tekemiseen tarvitaan ainakin kaksi tekijää, jotta tutkimusten valintaa ja niiden käsittelyä voidaan pitää luotettavana. Jotta kirjallisuuskatsaus on luotettava, on siihen valittava puolueettomasti nekin tutkimustulokset, jotka eivät vastaa työn tekijöiden ennakoajatuksia aiheesta. Tutkimustuloksia tarkastellessa on tärkeää, etteivät työn tekijät tee omia tulkintojaan tai muuta käytettyjen lähteiden asiasisältöä kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksiin vastaaviksi. Aineiston huolellinen läpikäynti vähentää tärkeiden tulosten ja tiedon poisjäännin riskiä. (Johansson ym. 2007: 6.)

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Kirjallisuuskatsauksen luotettavuuteen vaikuttavien tekijöiden tunteminen ja tiedostaminen kirjallisuuskatsausta tehdessä lisää työn luotettavuutta. Olemme arvioineet opinnäytetyön luotettavuutta koko tutkimusprosessin ajan. Olemme huomioineet asettamamme sisäänotto-kriteerit aineistoa valitessamme ja karsineet pois selkeästi niiden ulkopuolelle jääneet tutkimukset. Tuloksia esittäessä olemme varoneet muuttamasta alkuperäisten ilmausten merkityksiä. Olemme kuvanneet keskenään ristiriidassa olevia tuloksia eri tutkimuksista. Lisäksi olemme poimineet tutkimustuloksista myös ne ajatukset, jotka eivät vastanneet omia ennakkooletuksiamme. Tutkimusprosessin alussa ajattelimme, että äitiä pidetään usein lapsen ensisijaisena vanhempana ja isät jäävät seuraamaan sivusta. Ennakkooletuksemme oli myös, että miehet tarvitsevat tukea isyyteen, mutta eivät osallistu neuvolakäynneille säännöllisesti. Nämä käsitykset ovat saaneet vahvistusta tämän tutkimusprosessin myötä.

Eri hakukoneiden monipuolinen käyttö on mahdollistanut laaja-alaisen katsauksen tutkimuksiin. Työssä käytetyt tutkimukset ovat monien eri tieteenalojen edustajien tuotoksia, mikä lisää työmme luotettavuutta. Olemme hyödyntäneet työssämme esimerkiksi hoitotieteellisiä, sosiologisia ja kasvatustieteellisiä tutkimuksia. Myös kansainvälisten lähteiden hyödyntäminen on lisännyt luotettavuutta ja tuonut monipuolisuutta työmme sisältöön. Toisaalta vieraskielistä tekstiä käännettäessä on vaarana, että tekstin sisältö ymmärretään väärin.

Kirjallisuuskatsaukseen valituissa tutkimuksissa on käytetty erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, kuten haastatteluja, elämäkertoja, kyselylomakkeita sekä Internetin keskustelupalstoja. Tutkimusten isät olivat aineistonkeruuhetkellä isyyden eri vaiheissa, osa isistä vasta odotti esikoistaan, osa toimi parhaillaan imeväisikäisen isänä ja osa taas muisteli isäksi tulemisen ja isänä olemisen hetkiä vuosia lapsen saamisen jälkeen. Kaikissa aineistona käytetyissä tutkimuksissa ei ole määritelty, onko kyseessä miehen esikoislapsi. Joissakin tutkimuksissa on ollut mukana miehiä, joilla on jo entuudestaan yksi tai useampia lapsia. Valikoidusta aineistosta on hyödynnetty osioita, joissa on isyyden sijaan käsitelty vanhemmuutta ja sen tukemista. Vain muutamissa tutkimuksissa on myös terveydenhoitajien näkemyksiä ja kokemuksia isyyden tukemisesta neuvolassa.

Uskomme, että kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta lisää aineistoksi valittujen tutkimusten suuri lukumäärä. Useaan tutkimukseen perehtyminen on tuonut laaja-alaisen näkemyksen etenkin isien kokemuksista sekä tuen- ja tiedontarpeista. Vaikka tutkimusten tuloksissa on paljon yhtäläisyyksiä, on jokainen tutkimus tuonut työn sisältöön sellaista tietoa, jota muista tutkimuksista ei ole löytynyt. Toisaalta tutkimusten paljous on ollut haaste, emmekä voi olla varmoja, onko kaikki olennainen tieto päätynyt lopulliseen työhön.

Tutkimuksiin osallistuneiden määrät vaihtelevat suuresti ja myös tutkimusten luotettavuudessa on todennäköisesti eroja. Ajattelempa, että Sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Väestöliiton tutkimukset ja julkaisut ovat luotettavia. Esimerkiksi Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisujen luotettavuutta lisää mielestämme tekijöiden asiantuntijuus ja valtakunnallisiin suosituksiin sekä yleisiin käytäntöihin perustuva tieto. Väestöliiton perhebarometrien tuloksia voidaan pitää luotettavina, koska tutkimukseen osallistuneiden määrät ovat olleet suuria. Tästä syystä myös tutkimustulosten sattumanvaraisuuden riski pienenee ja soveltaminen tutkimuksen ulkopuolella olevaan perusjoukkoon on mahdollista (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009: 152). Pidämme väitöskirjoja luotettavina niiden korkeatasoisuuden vuoksi, mutta pro gradu-tutkielmien tasossa huomattiin olevan paljon vaihtelua.

7.3 Johtopäätökset ja kehitysehdotukset

2000-luvulla on toteutettu useita isän tärkeyttä korostavia ja isän roolin vahvistamiseen tähtääviä hankkeita (MLL 2011, STM 2003: 3). Hankkeista huolimatta miehillä on vanhemmuuteen liittyen paljon ulkopuolisuuden, avuttomuuden ja tarpeettomuuden tunteita lapsen odotuksen ja syntymän jälkeisenä aikana (Halonen 2002: 39, Itkonen 2005: 39, Jämsä 2010: 113, Kajander 2007: 41). Tutkimusten pohjalta voidaan päätellä, että erityisesti isien neuvolasta saamassa tuessa ja huomiassa on paljon kehitettävää. Terveydenhoitajien tulisikin kiinnittää enemmän huomiota isien kohtaamiseen. Toisaalta terveydenhoitajat kokevat, että työajan rajallisuus ja muut resurssikysymykset tuovat haastetta isien kohtaamiseen ja tukemiseen, mikä voi osaltaan vaikuttaa miesten kokemuksiin nevolakäynneistä ja niillä vallitsevasta ilmapiiristä. Terveydenhoitajan työtä nevolassa voisivat helpottaa yhteiset linjaukset sekä selkeät toimintamallit isien tukemiseen. Myös nevolassa käytettävien isyyttä tukevien työmuotojen ja menetelmien sisältöä tulisi jatkuvasti tarkastella ja kehittää.

Neuvolaa pidetään yleisesti erinomaisena paikkana isyyden tukemiseen, sillä muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa ei tavoiteta isyyden kynnyksellä olevia miehiä yhtä hyvin (Säävälä ym. 2002: 16, Vuorenmaa ym. 2011: 286). Sekä äitiys- että lastenneuvolapalvelujen käytettävyys on lähes 100 prosenttia, mutta isien osallistuminen vastaanotoille on merkittävästi vähäisempää kuin äitien (Armanto & Koistinen 2007: 113). Terveydenhoitajat kokevatkin isien heikon tavoitettavuuden ja motivoimisen vaikeuden suurena haasteena isien tukemisessa (STM 2008: 36-37). Isien osallistumattomuuteen voivat vaikuttaa esimerkiksi miesten työajat, ajatukset nevolasta äidin ja lapsen paikkana tai aiemmat huonot kokemukset nevolakäynneistä.

Terveydenhoitajalla nähdään olevan tärkeä rooli isyyden tukijana ja koko perheen hyvinvoinnin edistäjänä (Armanto & Koistinen 2007: 33). Useiden opinnäytetyössä hyödynnettyjen tutkimusten pohjalta voidaan päätellä, että miehet tarvitsevat sekä tiedollista, emotionaalista

että käytännön tukea lapsen odotusaikana ja lapsen syntymän jälkeen. Terveystenhoitajalla saattaa olla ennako-oletuksena, että miehet eivät halua puhua tunteistaan, minkä vuoksi emotionaalisen tuen saanti neuvolassa voi jäädä vähäiseksi. Terveystenhoitajalta vaaditaan nykyään yhä enemmän kiinnostusta isän tasavertaiseen huomiointiin sekä aktiivisuutta ja rohkeutta tutustua isään.

Isyyden tukeminen mahdollistuu parhaiten silloin, kun miehet tulevat neuvolaan. Lapsen odotusaikana miehet osallistuvat vastaanotolle pääosin yhdessä puolisonsa kanssa, mutta jossain kunnissa on alettu järjestää myös tuleville isille tarkoitettuja omia vastaanottoaikoja. Tämän kaltaisen kokeilun laajempikin käyttöönotto olisi varmasti hyväksi, kun yritetään parantaa isien tukemisen laatua. Isien ulkopuolisuuden kokemusten vähentämiseksi terveystenhoitaja voisi olla isiin yhteydessä sähköpostitse tai puhelimitse esimerkiksi kerran ennen lapsen syntymää ja myöhemmin lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana, jos isä ei pääse osallistumaan neuvolakäynneille. Lisäksi luotettavien tietolähteiden kuten Internet-sivustojen ja kirjallisuuden suosittelu ja isille suunnatun materiaalin jakaminen saattavat auttaa isiä löytämään heidän tarpeitaan vastaavaa, ajankohtaista ja luotettavaa tietoa.

Terveystenhoitajien on käytännössä mahdollista helpottaa miesten pääsyä neuvolaan joustamalla vastaanottojen ajankohdissa, vaikka toisaalta tämä saattaa vaatia henkilökunnan työaikojen muuttamista. Ilta-vastaanoton järjestäminen ainakin kerran sekä lapsen odotusaikana että esikoisen ensimmäisen elinvuoden aikana, jolloin isien tuentarve yleensä on suurimmillaan, on tärkeää. Terveystenhoitajan on tärkeää ottaa huomioon myös isän aikataulut seuraavaa neuvola-aikaa sopiessa. Kaikki miehet eivät välttämättä pidä omaa läsnäoloaan neuvola-käynneillä tärkeänä. Heti ensikäynnistä lähtien onkin tärkeää kertoa isille, että heidän tulonsa neuvolaan on toivottua.

Miesten osallistuessa vastaanotolle yhdessä puolisonsa kanssa tulee terveystenhoitajan huomioida heidät äidin kanssa tasavertaisina ja perheen tärkeinä jäseninä, ottaa isät mukaan keskusteluun ja esimerkiksi kohdistaa osa kysymyksistä suoraan isille. Myös ohjauksessa voitaisiin ottaa isät paremmin huomioon ja suunnata esimerkiksi imetykseen liittyvä ohjaus molemmille vanhemmille. Raskausaikana terveystenhoitaja voisi ottaa isän mukaan tutkimusten tekemiseen esimerkiksi sikiön asentoa tunnusteltaessa. Isä voisi myös kannustaa tunnustelemaan sikiön liikkeitä ja juttelemaan vielä vatsassa olevalle vauvalle. Näin isien ulkopuolisuuden tunteita voidaan pyrkiä vähentämään ja mahdollisesti tukea miesten isäksi kasvua vauvan konkretisoitumisen myötä.

Monista tutkimuksista nousi esille, että joillain isillä on epävarmuuden ja avuttomuuden tunteita hoitaessaan vauvaa. Isät toivovatkin tietoa vauvan hoidosta ja käytännön ohjeistusta käsittelyyn. Terveystenhoitajalla olisi hyvä mahdollisuus ohjata isiä esimerkiksi vauvan synty-

män jälkeen tehtävällä kotikäynnillä isille tutussa ympäristössä. Tietoa kaivataan myös vauvan kasvusta ja kehityksestä. Terveystieteiden tulee tuntee lapsen normaalin kehityksen lisäksi myös erityistilanteet kuten sairastelut, koliikki, allergiat ja kehityksen ongelmat, jotta kaikkia vanhempia voitaisiin tukea yksilöllisesti ja epätietoisuuden aiheuttamaa ylimääräistä stressiä voitaisiin helpottaa.

Kirjallisuuskatsauksessa käytetyn aineiston pohjalta nousi esiin, että isät tarvitsevat tukea vanhempana toimimiseen ja muuttuvaan parisuhteeseen. Voidaan ajatella, että toimiva parisuhde on yhteydessä miehen kykyyn toimia isänä. Puolisoltaan paljon tukea saaneet miehet osallistuvat aktiivisemmin lapsen hoitoon ja kokevat siinä varmuutta. Äidin asenteella ja toiminnalla saattaa olla vaikutusta siihen, miten paljon isä osallistuu vauvan elämään. Äiti voi sulkea isän ulkopuolelle vauvan hoidosta ottaessaan itse ensisijaisen hoivaajan roolin. Uskomme, että tukemalla parisuhdetta odotusaikana voidaan vaikuttaa lapsen turvalliseen kasvu-ympäristöön ja koko perheen hyvinvointiin. Terveystieteilijä voisi kannustaa pariskuntia keskustelemaan ennen vauvan syntymää muuttuvasta parisuhteesta, uusista rooleista vanhempana ja puolisona sekä työnjaosta arjessa. Uskomme, että tiedostamalla mahdolliset muutokset ja suunnittelemalla yhteistä uudenlaista elämää voidaan ennaltaehkäistä parisuhteen ongelmia. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset on koottu seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon. Opinnäytetyön tuloksista voivat hyötyä myös muut neuvolassa lapsiperheiden hyväksi työskentelevät ammattilaiset kuten perhetyöntekijä, lääkäri ja psykologi.

<p>Isien tiedon- ja tuentarpeet ennen esikoisen syntymää:</p> <p>Tiedollinen, emotionaalinen ja käytännön tuki</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vanhemmuuteen valmistautuminen – Synnytykseen valmistautuminen ja siinä toimiminen – Sikiön kasvu ja kehitys – Vauvan terveys ja hoito – Parisuhteen muutokset – Puolison tukeminen – Tunteiden ja kokemusten läpikäyminen 	<p>Isien tiedon- ja tuentarpeet esikoisen ensimmäisen elinvuoden aikana:</p> <p>Tiedollinen, emotionaalinen ja käytännön tuki</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vanhemmuuden toteuttaminen – Vauvan kasvu ja kehitys – Vauvan käsittely ja hoito – Synnytyksen läpikäyminen – Parisuhteen voimavarat
<p>Isyyden tukeminen:</p> <p>Tiedollinen, emotionaalinen, arvioiva ja käytännön tuki</p> <ul style="list-style-type: none"> – Neuvolavastaanotto: keskustelu, tieto, ohjaus ja neuvonta – Perhevalmennus ja isäryhmät: vertais-tuki, tieto – Keskustelu, kannustus, hyväksyminen, palaute – Puolison, perheen ja ystävien tuki 	<p>Edellytykset isyyden tukemiseen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Isän osallistuminen vastaanotolle – Osallistumisen mahdollistaminen: kutsu neuvolaan, käyntien ajankohta, työn ja perheen yhteensovittaminen – Terveystieteiden valmiudet ja asenne
<p>Isien negatiiviset kokemukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ulkopuolisuus neuvolassa ja perheessä – Ahdistus isyyden tunteista – Hämmennys raskaana olevan puolison mielialavaihteluista – Avuttomuus vauvanhoidossa – Epävarmuus isänä toimimisesta ja uudesta roolista – Ristiriitaisuus muiden odotuksista – Parisuhde: yhteisen ajan väheneminen 	<p>Isien positiiviset kokemukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lapsen syntymä: ainutlaatuinen ja uskomaton kokemus – Ylpeys isyydestä ja vauvasta – Rakkaus lasta kohtaan – Varmuus vauvanhoidossa – Parisuhde: syvempi ja läheisempi, yhteenkuuluvuus

Taulukko 2. Yhteenveto tutkimustuloksista

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Systemaattisen aineistohaun jälkeen huomasimme, että 2000-luvulla julkaistua tutkimusaineistoa isien kokemuksista ennen ja jälkeen lapsen syntymän on olemassa runsaasti. Sen sijaan tutkimuksia terveydenhoitajan keinoista tukea isyyttä on saatavilla vähemmän. Voidaan todeta, että tulevaisuudessa tutkimuskohteet voisivat liittyä keinoihin ja menetelmiin, joilla terveydenhuollon ammattilaiset voivat tukea isyyttä. Jotta isyyden tukeminen mahdollistuisi paremmin, voisi olla tarpeellista tutkia terveydenhoitajien tarvetta lisäkoulutukseen sekä heidän asennettaan ja kokemuksiaan isyyden tukemisesta.

Jatkossa voitaisiin tutkia myös sitä, miten isiä voitaisiin motivoida paremmin neuvolapalvelujen käyttäjiksi. Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää, lisääisikö iltavastaanotto isien osallistumista neivolakäynneille ja hyötyisivätkö isät omista neivolakäynneistä lapsen odotuksen aikana. Olisi myös hyödyllistä tutkia lisää isien kokemuksia tuesta ja keinoista, jotka helpottaisivat heidän arkeaan vauvaperheessä. Haluaisimme myös tietää miten äidit suhtautuvat miesten osallistuvampaan vanhemmuuteen ja kokevatko he isän roolin uhkana omalle äitiydelleen. Vaikka tutkimuksemme rajaus sulkee eroperheet ulkopuolelleen, olisi mielenkiintoista tietää, miten parisuhteen purkautuminen vaikuttaa isänä toimimiseen sekä isän rooliin. Yhteiskunnallista keskustelua seurattessamme olemme huomanneet, että aihe on ajankohtainen ja vaatii perheiden hyväksi tehtävän ennaltaehkäisevän työn lisäämistä.

Lähteet

- Aalto, I. & Kolehmainen, J. 2004. Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Aho, A-L., Salonen, A., Tarkka, M-T., Vuorenmaa, M. & Åstedt-Kurki, P. 2011. Puolivuotiaiden lasten isien neuvolan terveydenhoitajalta saamat ohjeet ja tuki. *Hoitotiede* 4 (23), 285-295.
- Alasutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Armanto, A. & Koistinen, P. 2007. Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi.
- Deave, T. & Johanson, D. 2008. The transition to parenthood: what does it mean for fathers? *Journal of Advanced Nursing* 6 (63), 626-633. Blackwell Publishing Ltd.
- Down, T., Fowler, C., Halle, C., Hennessy, K., MacNevin, R., Nelson, A-M. & Rissel, K. 2008. Supporting fathers in the transition to parenthood. *Contemporary Nurse* 31, 57-70. eContent Management Pty Ltd.
- Eerola, P. 2008. Isyys liikkeessä - tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Elo, S., Kanste, O., Kyngäs, H., Kääriäinen, M. & Pölkki, T. 2011. Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede* 2 (23), 138-148. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Finlex. 2010. Isyyslaki 1975/700. Viitattu 23.3.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750700>
- Finlex. 2011. Terveystieteiden lakien 2010/1326. Viitattu 19.12.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Fägerskiöld, A. 2006. Support of fathers of infants by the child health nurse. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 1 (20), 79-85. Sweden: Nordic College of Caring Science.
- Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-K. & Tervaskanto-Mäentausta, T. 2008. Terveystieteiden lakien osaaminen. Helsinki.
- Hakkarainen, A. 2007. Osallinen vai sivullinen? - Miesten isyyskertomuksia. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Halonen, T. 2000. Vanhemmuus ensimmäisen lapsen synnyttyä äitien ja isien kuvaamana. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hermanson, E. 2007. Lapsiperheen oma kirja. Terveys syntymästä kouluikään. Helsinki: Duodecim.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etäi-isiä ja ero-isiä. Juva: PS-kustannus.
- Höfner, C., Schadler, C. & Richter, R. 2005. When Men Become Fathers: Men's Identity at the Transition to Parenthood. *Journal of Comparative Family Studies*. Vienna, Austria.
- Itkonen, A. 2005. Parisuhteen muutosvaiheen tukeminen terveydenhoitajan työssä.
- Johansson, Axelin, Stolt & Ääri. 2007. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turku: Digipaino - Turun yliopisto.

- Jämsä, J. & Kalliomaa, S. 2010. Isyyden kielletyt tunteet. Väestöliitto. Helsinki.
- Kajander, J. 2007. Matkalla isyyteen - miesten kokemuksia ja tunteita esikoisen odotusajalta. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä.
- Karlsson, M. 2011. Miehet toivovat miestyöntekijöitä neuvolaan. Tesso 7, 23-25.
- Kastu, A. 2002. Terveystoimittaja ensikertaa isäksi tulevan miehen sosiaalisen tuen antajana. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Keinänen, E. 2002. Aktiivisen isyyden tukeminen. Terveystoimittaja 8, 28-30.
- Kettunen, S. 2003. Onnistu projektissa. WS Bookwell Oy. Juva.
- Kiiskilä, T. 2003. Varhaisen isyyden kokeminen. Oulu: Oulun yliopisto.
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. 2006. Kielitoimiston sanakirja, osa 3. S-Ö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kääriäinen, M. & Lahtinen, M. 2006. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. Hoitotiede 18 (1), 37-45. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Mesiäislehto-Soukka, H. 2005. Perheellisäys isien kokemana - fenomenologinen tutkimus. Oulu: Oulun yliopisto.
- Mielen avain. 2010. Hankkeen esittely. Mielen avain - Eteläsuomen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämishanke. Viitattu 19.12.2011. <http://www.mielenavain.fi/3>
- MLL = Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2011. Isä-hankkeen tavoitteet. Varsinais-Suomen piiri. Viitattu 11.11.2011. http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/tietoa_piirista/projektit/isa-hanke_2010-2013/isa-hankkeen-tavoitteet/
- Mykkänen, J. 2007. Isien tunteet jäävät usein purkamatta. Dialogi 5, 5-6.
- Oksanen, K. 2005. Isän silmin. Esikoisen syntymä isän kokemana. Kajaani: Oulun yliopisto
- Paajanen, P. 2005. Eri teitä vanhemmuuteen - kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta. Väestöliitto. Perhebarometri. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Paajanen, P. 2003. Parisuhde koetuksella - käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. Väestöliitto. Perhebarometri. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Paajanen Pirjo. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikois-lasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestöliitto. Perhebarometri. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Paavilainen, R. 2003. Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes print.
- Puputti-Rantsi, A. 2009. Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä - perhevalmennus isyyteen kasvun tukena. Turku: Turun yliopisto.
- Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus. 202-229.

Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Opas käytäntöihin. Stakes. Arviointiraportteja 4/2004. Helsinki.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. WSOY - Kirjapainoyksikkö. Juva.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WSOY. Helsinki.

Sippola, J. 2006. Isä lapsen elämässä. Suomen Videokeskus Oy. (lähteenä lastenpsykiatri Sinkkonen, J.)

STHL ry = Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus ry. Terveystietä. Viitattu 29.11.2011. <http://www.terveystieteidenkeskus.fi/fi/sthl/terveystietä>

STM = Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Ooppaita 2004:14. Edita Prima Oy, Helsinki.

STM = Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Selvityksiä 2008: 24. Helsinki: Yliopistopaino.

STM = Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Käytä isyysvapaasi! Esitteitä 2009: 1. Helsinki: Helsingin yliopisto.

STM = Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Valtioneuvoston asetus neuvolan toiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun- ja hammasterveydenhuollosta. 2011/99. Viitattu 19.12.2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?holderId=23058&name=DLFE-15431.pdf

Säkijärvi, M. 2008. MITÄ KUULUU ISÄ? Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäkyselyn tulokset. Sosiaalikehitys Oy.

Säävälä, H. & Keinänen, E. 2002. Isät ovat tärkeitä vauvan hoitajia. Terveystietä 4-5, 14-16.

Säävälä, H., Keinänen, E. & Vainio, J. 2001. Sosiaali- ja terveysministeriö Isä neuvolassa -työvälineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien isien kanssa työskenteleville. Tasa-arvojulkaisuja 2001: 8. Helsinki: Edita Oyj.

THL = Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa - Menetelmäkäsikirja. Tampere: Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi Oy.

Urjanheimo, E-L. 2007. Neuvolasta hyvinvointia koko perheelle. Dialogi 5, 24-25.

Vantaa. 2010. Vantaalaisen hyvä mieli. Viitattu 19.12.2011. <http://www.vantaa.fi/hyvamieli>

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S & Kurvinen, A. 2006. LAPSUUS erityinen elämäntapa. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vuorenmaa, M., Salonen, A., Aho, A-L., Tarkka, M-T & Åstedt-Kurki, P. 2011. Puolivuoti-aiden lasten isien neuvolan terveydenhoitajalta saamat ohjeet ja tuki. Hoitotiede 23 (4), 285-295. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Taulukot

Taulukko 2. Tutkijantaulukko.

Tutkimuksen tekijä/-t, julkaisuvuosi ja otsikko	Tarkoitus	Aineisto ja aineistonkeruumenetelmä	Keskeiset tulokset
Aho A-L., Salonen A., Tarkka M-T., Vuorenmaa M. & Åstedt-Kurki P. 2011. Artikkelikeli. Puolivuotiaiden lasten isien neuvolan terveydenhoitajalta saamat ohjeet ja tuke.	Kuvata isien neuvolan terveydenhoitajalta saamia ohjeita ja sosiaalista tukea sekä niihin yhteydessä olevia tekijöitä.	Aineistona on 220 puolivuotiaan lapsen isän kyselyt.	Isät arvioivat, että heidän saamiensa ohjeiden heikkoutena on epätarkkuus ja yksilöllisyyden puuttuminen. Pelokkaasti raskauteen suhtautuneet ja vaativampien lasten isät arvioivat saavansa heikompia ohjeita ja tukea kuin muut isät.
Deave, T. & Johnson, D. 2008. Artikkelikeli. The transition to parenthood: what does it mean for fathers?	Selvittää ensi kertaa isäksi tulevien miesten tarpeita liittyen terveydenhoitoalan ammattilaisten tarjoamaan huolenpitoon, tukeen sekä ohjeistukseen, erityisesti isäksi valmistautuessa.	Aineisto on kerätty 20 pariskunnalta puoli-strukturoiduilla lomakkeilla viimeisen raskauskolmanneksen aikana sekä 3-4 kuukautta lapsen syntymän jälkeen.	Ennen lapsen syntymää miehet tarvitsevat enemmän tietoa vauvan hoidosta ja vanhemmuudesta.
Down, T., Fowler, C., Halle, C., Hennessy, K., MacNevin, R., Nelson, A-M., Rissel, K. 2008. Artikkelikeli. Supporting fathers in the transition to parenthood	Kuvata isien tunteita ja uskomuksia isyydestä sekä heidän odotuksia ja näkemyksiä vanhemmuuteen liittyen. Lisäksi selvitetään, miten isien raskauden aikaiset odotukset vastavat lapsen syntymän	Aineistona on 22 isän ja heidän puolisoidensa haastattelut. Pariskuntia on haastateltu sekä lapsen odotusaikana että lapsen syntymän jälkeen.	Suurin osa isistä ottaa osaa raskaudenaikaisiin valmentaviin toimintoihin, haluaa olla paikalla synnytyksessä sekä avustaa vastasyntyneen hoidossa. Enemmistöllä miehistä on ennen lapsen syntymää rea-

	jälkeistä aikaa. Tar- kasteltavina teemoi- na ovat isien psyykki- nen hyvinvointi, asenteet vanhem- muudesta, sopeutu- minen perhe-elämään sekä tuensaanti ja - lähteet.		listisia odotuksia vauvaperheen arjes- ta, kuten vauvan syömiseen, nukkumi- seen ja itkemiseen liittyen. Moni miehis- tä saa keskustelu- apua vain puolisol- taan. Joskus tukea saadaan myös omalta perheeltä ja ystävil- tä. Muiden isien an- tama tuki on toivot- tua, mutta sitä saa- daan vain harvoin.
Eerola P. 2008. Pro gradu tutkielma. Isyys liikkeessä - tut- kimus nuorista mie- histä, isyydestä ja muutoksesta.	Kuvata isyyden muu- tosta ja nuorten miesten kokemuksia isyydestä sekä isäksi tulemisesta.	Aineistona on kah- deksan 27-29- vuotiaan ydinper- heessä heteroseksu- aalisessa parisuhtees- sa elävän isän haas- tattelut, joissa on sovellettu kerronnal- lisen ja teemahaas- tattelun menetelmiä.	Lapsen kanssa viete- tyn ajan määrä, vas- tuunotto ja lapsen hoivaaminen lisäävät isäksi kasvun tuntei- ta. Suurin osa miehis- tä kokee mustasuk- kaisuutta tai kateutta äidin ja lapsen suh- teesta etenkin pikku- vauva-aikana.
Fägerskiöld, A. 2006. Artikkeli. Support of fathers of infants by the child health nurse.	Tutkimuksen tavoit- teena on selvittää, mitä odotuksia ensi kertaa isäksi tulleilla miehillä on tervey- denhoitajaa kohtaan. Lisäksi selvitetään, kokevatko isät saa- neensa terveydenhoi- tajalta tukea ja mi- ten he uskovat ter- veydenhoitajan pys- tyvän tukemaan tuo-	Aineistona on 20 ensi kertaa isäksi tulleen miehen haastattelut. Miesten lapset ovat noin kuuden kuukau- den ikäisiä.	Monet äitiys- tai las- tenneuvolassa käy- neet isät kokevat, etteivät saa sieltä kaikkea tarvitse- maansa tukea ja tun- tevat itsensä jopa ulkopuolisiksi. Kes- kusteluihin mukaan pääsy vaatii isiltä paljon omaa aktiivi- suutta. Lapsen syn- tymän aiheuttaa mo-

	reita isiä.		nia muutoksia miesten elämässä. Jotkut tuoreet isät unohtavat huolehtia omista tarpeistaan keskittyessään vain vauvaan.
Hakkarainen A. 2007. Pro gradu-tutkielma. Osallinen vai sivullinen? - Miesten isyysh kertomuksia.	Kuvata, miten miehet kokevat isäksi tulon, lapsen syntymän ja oman isyytensä. Lisäksi selvitetään, miten eri isyydenkaaren vaiheissa olevat miehet kokevat isyytensä sekä miten isän oma toiminta on vaikuttanut miesten isänä olemiseen.	Aineistona on 48 miehen isyysh kertomukset. Materiaali koostuu päiväkirjoista, kirjeistä, mielipidekirjoituksista, novelleista, pohdinnoista ja omaelämäkertoista.	Isäksi tulo ja isyys koetaan valtavana elämämuutoksena. Isyyden alkuvaihe aiheuttaa miehissä hämmennyksen ja ulkopuolisuuden kokemuksia. Myös isänä olemisen rooli koetaan vieraaksi.
Halonen T. 2000. Pro gradu-tutkielma. Vanhemmuus ensimmäisen lapsen synnyttyä äitien ja isien kuvaamana.	Kuvailla äideiltä ja isiltä saadun tiedon pohjalta vanhemmuutta ensimmäisen lapsen synnyttyä.	Tutkimusaineisto on kerätty haastatteleamalla 12 ensimmäisen lapsen saanutta äitiä ja isää.	Vanhemmuus tuomukanaan uuden vastualueen, joka lisää arjen haasteita. Vanhemmat kaipaavat emotionaalista tukea isänä ja äitinä toimimiseen sekä konkreettista tietoa lapsen kanssa olemisesta. Isille vanhemmuus on hieno ja mukava kokemus, joka on tuottanut tyydytystä ja toisaalta myös hämmennystä.
Itkonen A. 2005. Pro gradu-tutkielma. Parisuhteen muutosvaiheen tukeminen terveydenhoitajan	Kuvata lapsen saaneiden isien ja äitien kokemuksia omista voimavaroistaan sekä heidän terveydenhoi-	Aineistona on 13 parin teemahaastattelut.	Terveydenhoitajaa pidetään keskeisenä tietoa antavana henkilönä. Miesten isyyden kasvun tueksi

<p>työssä. Haastattelu- tutkimus puolisoille ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen.</p>	<p>tajalta saamaansa ja odottamaansa tukea lapsen syntymän jäl- keisessä muutosvai- heessa.</p>		<p>tulisi kehittää perhe- valmennusta ja muita neuvolaryhmiä. Jot- kut isät tuntevat it- sensä ulkopuoliseksi perheessään raskaus- aikana, ja osa vielä lapsen syntymän jäl- keen. Useimmat mie- het ovat aluksi epä- varmoja lapsen käsit- telystä ja hoidossa. Lapsen kanssa yhdes- sä olemisen vahvis- taa omaa isäroolia.</p>
<p>Kajander J. 2007. Pro gradu-tutkielma. Matkalla isyyteen - miesten kokemuksia ja tunteita esikoisen odotusajalta.</p>	<p>Kuvata esikoislapsen saaneiden miesten isäksi tulemisen pro- sessia ja siihen liitty- viä tunteita. Lisäksi selvitetään miesten elämäntilannetta, lapsen hankkimiseen liittyvää päätöksen- tekoprosessia, koke- muksia raskauden alkamisesta sekä isyyteen valmistau- tumista.</p>	<p>Aineistona on 15 miehen teemahaas- tattelut.</p>	<p>Odotusaika koetaan onnellisena aikana. Sikiön liikkeiden seu- rantaa ja yhteisiä hetkiä puolison kans- sa pidetään parhaina kokemuksina. Isien huolet ja pelot liitty- vät sikiön ja kump- panin vointiin sekä oman isyyden kehit- tymiseen.</p>
<p>Kastu A. 2002. Pro gradu-tutkielma. Terveystenhoitaja ensimmäisen kertaa isäksi tu- levan miehen sosiaa- lisen tuen antajana.</p>	<p>Kuvata, millaista so- siaalista tukea Turun alueen terveydenhoi- tajat kokivat anta- neensa esikoistaan odottavalle ja isäksi tululle miehelle isäksi kasvamisessa. Saadun tiedon poh- jalta pyritään paran-</p>	<p>Aineisto on kerätty teemahaastatteluna yhdeksältä tervey- denhoitajalta.</p>	<p>Terveystenhoitaja voi tukea miehen isäksi kasvua antamalla hänelle emotionaalista, tiedollista, konk- reettista ja arvioivaa tukea.</p>

	tamaan isyyden tukemista äitiysneuvo-loissa.		
Kiiskilä T. 2007. Pro gradu-tutkielma. Varhaisen isyyden kokeminen.	Selvittää, mitä varhaisen isyyden kokemuksiin sisältyy. Varhainen isyys käsittää lapsen suunnittelu-vaiheen, odotusajan, lapsen syntymän sekä ensimmäisen elin-vuoden.	Aineisto on kerätty haastattelemalla yhta esikoisensa saanutta, alle 1-vuotiaan lapsen isää.	Isäksi kasvu alkaa jo ennen lapsen syntymää, mutta merkittävin muutos isyyden kokemisessa tapahtuu vasta lapsen synnyttyä. Haastetta varhaisen isyyden vaihetta elävälle miehelle tuo erityisesti tottuminen kolmenkeskiseen perhe-elämään. Positiiviseksi koettu parisuhde tukee uuteen elämänvaiheeseen siirtymisessä.
Mesiäislehto-Soukka H. 2005. Väitöskirja. Perheellisäyksen kokemana - fenomenologinen tutkimus.	Selvittää isien kokemuksia perheellisäyksen yhteydessä.	Aineistona on käytetty sekä esikoislasten isien että useamman lapsen isien avoimia keskustelunomaisia haastatteluja. Aineisto on kerätty kahdessa osassa: ensimmäisessä vaiheessa haastateltiin 30:tä perheellisäyksen kokenutta isää kolmen kuukauden kuluttua synnytyksestä, ja kolmen vuoden kuluttua haastateltiin uudestaan 15:ta kokemuksiaan parhaiten kuvannutta isää.	Isäksi kasvamisen vaikuttavat esimerkiksi lapsuudenkoti ja oma isä sekä kave-reiden perhe-elämä. Isäksi kasvamisen tunnetta lisää perheen yhdessäolo ja asioiden jakaminen perheessä. Isät odottavat perhevalmen-nukselta tiedon saamista, valmistautu-mista isyyteen sekä tunteiden ja koke-musten käsittelyä ennen ja jälkeen synnytyksen. Isät kokevat kaipaavansa

			enemmän tietoa ja ohjausta raskausai- kaan, vauvan hoitoon ja imetykseen liitty- en.
Oksanen K. 2005. Pro gradu-tutkielma. Isän silmin - esikoisen syntymä isän koke- mana.	Selvittää, miten esi- koislapsen isät koke- vat lapsen syntymän, ensimmäiset elinkuu- kaudet ja lapsen elämään tuomat muutokset sekä mit- kä seikat ovat näihin vaikuttaneet. Lisäksi selvitetään, kuinka paljon isät kokevat saaneensa tukea isäk- si tulemiseen.	Aineisto on kerätty Internetissä olleella kyselylomakkeella, joka sisälsi moniva- linta- ja avoimia ky- selyksiä. Kyselyyn vastasi 49 esikoislap- sen isää.	Suurin osa esikoislap- sen isistä halusi olla ja olikin mukana syn- nytyksessä. Tukea isyyteen on saatu eniten puolisolta ja omalta äidiltä. Ylei- sesti ottaen isien ko- kemukset isyydestä ovat myönteisiä.
Paajanen P. 2005. Perhebarometri. Eri teitä vanhemmuu- teen - kaksikymppi- senä ja kolmekymppi- pisenä lapsen saanei- den näkemyksiä per- heellistymisestä ja vanhemmuudesta.	Hakea vastauksia sii- hen, miten eri- ikäisinä (20-25- vuotiaat, 30-35- vuotiaat) ensimmäi- sen lapsensa saaneet kokevat elämäntilan- teensa. Lisäksi halut- tiin selvittää, millai- sia hyviä tai ongel- mallisia asioita isät tilanteessaan näke- vät.	Aineistona on Väestö- liiton Väestöntutki- muslaitoksella ke- vällä 2005 kerätyn postikyselyaineiston vastaukset. Kysely lähetettiin 5000:lle alle 3-vuotiaan esi- koisen isälle ja äidille ympäri Suomea, ja lopullisen aineiston muodostivat 2630 vanhempaa (miehiä 1223 ja naisia 1407).	Valtaosa miehistä uskoo isäksi tulemi- sen muuttavan elä- mää. Melkein kaikki miehet ovat tyytyväi- siä isyyteensä. Lähes kaikki vastanneista pitää hyvänä isänä olemista ja yhdessä- oloa perheen kanssa tärkeimpinä asioina elämässään. Riitaa puolison kanssa syn- tyy eniten kodinhoi- toon, ajankäyttöön ja raha-asioihin liittyen. Neuvolasta toivotaan tukea moniin eri asi- oihin, kuten parisuh- teesta huolehtimi- seen ja lapsen sairas-

			tamiseen liittyviin kysymyksiin.
Paajanen P. 2003. Perhebarometri. Parisuhde koetuksella - käsityksiä parisuhdeesta ja sen purkautumisesta.	Kartoittaa vastanneiden naisten ja miesten näkemyksiä omasta elämäntilanteestaan ja parisuhdeestaan. Lisäksi selvitetään, mitkä tekijät koetaan tärkeiksi toimivassa parisuhdeessa, mitkä asiat aiheuttavat ristiriitoja ja miten ristiriitoja on pyritty ratkaisemaan. Lopuksi tarkastellaan avioliitosta eronneiden vastaajien näkemyksiä eron syistä sekä selvitetään, mistä parisuhdeongelmiin on haettu apua.	Aineistona on Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella helmimaaliskuussa 2003 kerätyn postikyselyn vastaukset. Kysely lähetettiin 3000:lle vuonna 1995 ensimmäisen avioliittonsa solmineelle suomalaiselle, joista 1500 oli yhä tässä avioliitossa olevia ja 1500 siitä liitosta jo eronneita. Lopullisen aineiston muodostivat 1722 lomakkeen tiedot.	Tärkeitä avioeroon johtaneita syitä ovat rakkauden tai läheisyyden puute, vaikeudet keskustella asioista, parisuhteen hoitamattomuus sekä puolisolta saadun tuen vähäisyys. Ammattiapua hakeneista miehistä vain pieni osa keskustelee parisuhdeongelmistaan terveydenhoitajan kanssa, ja ensisijaisesti apua haetaan kirkon piiristä, parisuhdeterapeutilta tai psykiatrilta / yleislääkäriltä.
Paajanen P. 2006. Perhebarometri. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä.	Selvittää pikkulasten isien näkemyksiä isyydestään ja kokemuksia isänä olostaan.	Aineistona on vuonna 2005 kerätty kyselyaineisto, joka sisältää 1200 isän vastaukset, sekä vuonna 2006 kerätty 15 isän haastatteluaineisto. Molemmat aineistot on kerätty parisuhdeessa eläviltä alle 3-vuotiaan esikoislapsen isiltä.	Isät kokevat toisilta miehiltä saamansa vertaistuen tärkeäksi. Parisuhteen hoitaminen lapsen saannin jälkeen koetaan vaikeaksi. Isät kokevat ongelmallisimmiksi asioiksi isyydessä työn ja perheen yhteensovittamisen, kasvatuskysymykset ja lapsen tarpeiden tunnistamisen.

<p>Paavilainen R. 2003. Väitöskirja. Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen.</p>	<p>Selvittää äitien, isien ja perheiden kokemuksia lapsen odotuksen ja äitiyshuollon seurannasta.</p>	<p>Aineisto on kerätty kahdesta lähteestä. Toinen aineiston osa koostui kahdeksan odottavan parin haastatteluista, joita tehtiin kolmesti raskauden kuluessa. Toisena osana oli omakohtaisia lapsen odotusta ja äitiyshuollon kokemuksia kuvaava, populaarijulkaisuista kerätty ja tutkijalle lähetetyistä kirjeistä saatu kirjallinen materiaali, jota koottiin vuosien 1987-1997 ajalta. Kirjallisia dokumentteja kertyi yhteensä 127 kappaletta.</p>	<p>Ensikertaa isäksi tulevat pohtivat haluaan entisestä elämästä luopumisen ja säilyttämisen välillä. Isien mahdollisuutta osallistua neuvolakäynneille pidetään hyvänä tilaisuutena valmistautua isyyteen. Osa isistä kokee osallistumisensa neuvolakäynneille ei-toivotuksi, ja keskusteluihin mukaan pääsy vaatii heiltä paljon omaa aktiivisuutta. Äitiyshuollon tuki odotuksen aikana ja vanhemmuuteen valmistautumisessa koetaan yleisesti riittämättömäksi.</p>
<p>Puputti-Rantsi A. 2009. Pro gradu-tutkielma. Isien tuen ja tiedon tarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä - perhevalmennus isyyteen kasvun tukena.</p>	<p>Kuvailla isien tuen ja tiedon tarpeita isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä Internetin keskustelupalstoihin perustuen. Lisäksi tarkoituksena on verrata isien kokemuksia tarpeita perhevalmennusten sisältöihin.</p>	<p>Aineisto on kerätty kahdessa osassa. Ensimmäinen osa kerättiin keväällä 2008 Internetin keskustelupalstalta, jossa miehet kävivät keskusteluja isyyteen, odotusaikaan ja synnytykseen liittyen. Keskustelupalstalla julkaistuja viestejä oli 233 kappaletta ja rekisteröityneitä käyttäjiä 23. Toisen</p>	<p>Isät toivovat saavansa tukea ja tietoa perheen, isyyden ja vanhemmuuden muodostumisesta. Tietoa toivotaan myös raskauden alkamiseen, synnytykseen, lapsen tuomiin muutoksiin ja vauvan hyvinvointiin, kuten hoitoon ja kehitykseen, liittyen. Isillä on tarve käydä läpi myös isyyden negatiivisia tunte-</p>

		osan aineistosta muodostivat kuuden Suomen kunnan teemarungot perhevalmennuksista, joissa oli erillinen isäryhmä tai isätoimintaa.	muksia. (hankinnat lapselle)
STM. 2001: 8. Tasa-arvojulkaisu. Isä neuvolassa - työvälineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien isien kanssa työskenteleville.	Lisätä äitiys- ja lastenneuvoloiden terveydenhoitajien ymmärrystä isyyteen kasvamisesta ja isänä olemisesta, sekä antaa käytännön työvälineitä ensi kertaa isäksi tulevien tai lapsen saaneiden isien kohtaamiseen vastaanotolla ja isäryhmissä.	Kyseessä ei ole varsinainen tutkimus vaan tekijöiden omien isyyden ja miehuuden käsitysten pohjalta koottu julkaisu. Aihetta on käsitelty psykodynaamisten, kognitiivisten, perheterapeuttisten ja modernolaisten teorioiden pohjalta.	Isät tarvitsevat emotionaalista tukea jo raskauden aikana. Äidin fyysinen ja psyykinen hyvinvointi voivat vaikuttaa isän vointiin. Isät toivovat saavansa ohjeita synnytyssalissa toimimisesta sekä synnytyksen etenemisestä. Miehet kokevat helpommaksi käydä isäryhmässä kuin terveydenhoitajan vastaanotolla. Isät kokevat neuvolaympäristön vieraaksi, eivätkä ole varmoja, ovatko he tervetulleita vastaanotolle.
STM. 2008: 24. Selvitys. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa.	Selvittää äitiys- ja lastenneuvoloiden tilannetta isyyden tukemisen näkökulmasta, seurata lastenneuvolaoppaan suositusten toteutumista sekä antaa tietoa neuvoloiden toimintatavoista ja terveydenhoitajien val-	Aineisto on kerätty Internet-pohjaisella kyselylomakkeella Suomen kaikista äitiys- ja lastenneuvoloista vuonna 2006. Yhteensä 860 neuvolan henkilökuntaa ohjattiin vastaamaan kyselyyn ja vastaus saatiin yhteensä 421	Isien tukeminen neuvolatyössä on kehittynyt myönteisempään suuntaan. Terveydenhoitajat tiedostavat isien tukemisen tärkeyden osana perheiden hyvinvoinnin parantamista. Terveydenhoitajat kokevat isien tavoit-

	miuksista.	neuvolasta.	tamisen yleiseksi ongelmaksi.
STM. 2004: 14. Opas. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena.	Toimia suuntaa antavana oppaana kuntien työntekijöille lastenneuvolatoiminnan kehittämisessä. Keskeisenä tavoitteena on, että oppaan avulla kunnissa kehitettäisiin toimintaa perhe- ja voimavaralähtöisemmäksi, ylläpidettäisiin laajaa vertaistukitoimintaa sekä kiinnitettäisiin huomiota parisuhteesta huolehtimiseen.	Kyseessä ei ole varsinainen tutkimus, vaan oppaan tiedot perustuvat Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön kokoamiin tietoihin lapsiperheiden tukemisesta.	Isäksi kasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat miehen halu tulla isäksi, oma lapsuus, perheen taloudellinen tilanne ja miehen ura sekä kaverien antama malli perhe-elämästä. Neuvolakäynnit, isäryhmät sekä perhe- ja synnytysvalmennukset koetaan tärkeinä isyyteen valmistautuessa. Lapsen syntymä vaikuttaa vanhempien ajankäyttöön, ihmissuhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen ja erityisesti parisuhteeseen.
Säkäjärvi, M. 2008. Isäkysely. MITÄ KUULUU ISÄ? Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäkyselyn tulokset.	Selvittää, millainen toiminta isää kiinnostaa, miten lasten kanssa halutaan viettää aikaa sekä miten isät huomioidaan vanhempana lastenneuvolassa ja vapaaajalla. Kartoitusta on tehty myös isien ajatuksista isyydestä ja tuentarpeista.	Tutkimusaineisto on kerätty sähköisellä kyselyllä, johon vastasi yhteensä 936 isää.	Neuvolassa puolet isistä on aina huomioitu tasavertaisesti lapsen äidin kanssa. Monilta isiltä ei ole koskaan kysytty omaan hyvinvointiin liittyvistä asioista. Isillä on tarvetta ja halua puhua vanhemmuudesta. Isä mietityttää eniten epävarmuus omasta isyydestään sekä lasten kasvatukseen,

			ajankäyttöön, talou- teen ja omaan jak- samiseen liittyvät asiat. Isillä on haluk- kuutta osallistua ja suunnitella isätoimin- taa.
Viljamaa M-L. 2003. Väitöskirja. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhem- muuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki.	Selvittää Jyväskylän kaupungin neuvola- asiakkaiden palvelu- jen käyttöä, tyytyväi- syyttä ja odotuksia vanhemmuuden tu- kemisen, perhekes- keisyyden ja vertais- tuen näkökulmasta.	Aineisto on kerätty Jyväskylän kaupungin äitiys- ja lastenneu- volapalveluita käyt- täviltä vanhemmilta. Lopullinen tutkimus- aineisto koostui 506 kyselylomakkeen vas- tauksista, joissa sekä isät että äidit kertoi- vat mielipiteitään neuvolapalveluista.	Isien tärkein sosiaali- sen tuen antaja on oma kumppani. Van- hemmuuden tukemi- seksi isät toivovat saavansa neuvolasta enemmän tietoa sekä ennen että jälkeen lapsen syntymän. Tietoa halutaan lap- sen kehityksestä, ja erityisesti vanhem- man suhteesta lap- seen. Miehet kokevat saaneensa neuvolasta tukea naisia huomata- vasti vähemmän. Vertaistuen toteutu- minen neuvolapalve- luissa on hyvin vä- häistä erityisesti miehillä.

